

BEZBARIÉROVOST V LIBERCI PŘÍPADOVÁ STUDIE NA ÚŘADECH, KULTURNÍCH OBJEKTECH A SPORTOVIŠTÍCH.

Bakalářská práce

Studijní program: B1101 – Matematika
Studijní obory: 7504R015 – Matematika se zaměřením na vzdělávání
7504R181 – Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)

Autor práce: **Jan Pavlů**
Vedoucí práce: Dr. Kamil Zágoršek

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jan Pavlů**
Osobní číslo: **P14000908**
Studijní program: **B1101 Matematika**
Studijní obory: **Matematika se zaměřením na vzdělávání**
Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)
Název tématu: **Bezbariérovost v Liberci případová studie na úřadech, kulturních objektech a sportovištích.**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Rešeršní část:

1. minimální podmínky bezbariérovosti v legislativě (rešerše různých zákonů, nařízení a norem)
2. místní vyhlášky o bezbariérovém přístupu v Liberci
3. příklady řešení v jiných městech v ČR

Případové studie:

1. dotazníková akce mezi školní mládeží na 2. stupni ZŠ o pohledu na problematiku bezbariérovosti v Liberci
2. terénní cvičení vybranými účastníky na 2. stupni ZŠ po Liberci
3. dotazníková akce mezi zdravými a invalidními dospělými o pohledu na problematiku bezbariérovosti v Liberci
4. dotazníková akce mezi úředníky a provozovateli kulturních a sportovních objektů o pohledu na problematiku bezbariérovosti v Liberci
5. mapa bezbariérových možností a přístupů v Liberci

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**

Rozsah pracovní zprávy: **cca 45 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

**Internetové zdroje www.zbb.cz, www.ligavozic.cz/
a další, doplněné během práce**

Vyhláška Ministerstva hospodářství č. 174/1994 Sb.

Vyhláška č. 398/2009 Sb.

Zákon č. 43/1994 Sb

Vedoucí bakalářské práce: **Dr. Kamil Zágoršek**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **4. května 2015**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Branislav Nižnanský, CSc.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Děkuji své rodině a svým blízkým za podporu, kterou mi po celou dobu mého bakalářského studia a hlavně při psaní této práce poskytovali.

Děkuji všem, kteří se zúčastnili dotazníkové akce a pomohli mi svým názorem na danou problematiku. Hlavně děkuji třídě 8. A Základní školy pro tělesně postižené v čele s třídním učitelem Mgr. Tomášem Šantrochem za účast na terénním cvičení.

Děkuji panu Mgr. Bc. Vladimíru Drahošovi, konzultantovi bakalářské práce, za cenný čas, pomoc, zkušenosti a rady, které mi při zpracovávání tématu práce poskytoval.

Velké poděkování si zaslouží vedoucí bakalářské práce pan Dr. Kamil Zágoršek - KGE, za odborné vedení, pomoc, podporu a cenné rady při zpracování bakalářské práce.

Anotace

Bezbariérovost v Liberci případová studie na úřadech, kulturních objektech a sportovištích.

Resumé

Bakalářská práce se zabývá popisem skutečného stavu bezbariérovosti vybraných úřadů, kulturních objektů a sportovištích na území města Liberec, pro lidi se zdravotním handicapem pohybujících se pomocí invalidního vozíku. Zjišťuje dodržování stavební a jiné legislativy k tomuto tématu. Zjišťuje osobní názory žáků 2. stupně základních škol, občanů se zdravotním postižením a dospělých občanů města Liberce o pohledu na problematiku bezbariérovosti v Liberci. Pro naplnění cílů, které si bakalářská práce stanovila, byly použity následující výzkumné techniky: Rešerše základních legislativních norem a odborné literatury, týkající se tématu. Šetření na místě s pořízením fotodokumentace. Pozorování faktické situace na vybraných místech. Dotazníkové šetření pro žáky 2. stupně základních škol, pro zdravotně postižené i zdravé občany, úředníky a provozovatele kulturních a sportovních objektů s využitím dotazníku vlastní konstrukce. Terénní cvičení s vybranými účastníky s 2. stupně ZŠ po Liberci s pořízením videozáznamu.

Klíčová slova

Bezbariérovost

Dotazník

Norma

Školní mládež

Tělesně postižený

Vyhláška

Annotation

Accessibility without barriers in Liberec case study on offices, cultural institutions and sport fields.

Résumé

My bachelor thesis deals with a description of a real barrier-free situation for people using the wheelchairs in chosen legal institutions, cultural venues and sport places in the area of the city of Liberec. The thesis monitors how construction and other legislative norms are being kept. The thesis also monitors personal views of pupils at primary schools (aged 11 – 15), handicapped and adult citizens living in the city of Liberec. To reach the appointed goals, the following techniques have been used. The research of basic legislative norms and scientific literature referring to the topic. Investigations on the spot, accompanied by photo documentation. Observations of a real situation at chosen places. Questionnaires for pupils at primary schools (aged 11 – 15), for citizens with or without a handicap, for officials and operators running cultural and sport venues using a self-made questionnaire. Field work practice with appointed participants (aged 11 – 15) based on a tour in Liberec streets and capturing a film.

Key words

Accessibility without barriers

Handicapped

Public notice

Questionnaire

Rule

School children

OBSAH

1.	ÚVOD.....	11
2.	CÍL A PŘEDPOKLADY PRÁCE.....	12
2.1.	Cíl práce.....	12
2.2.	Předpoklady práce.....	12
2.3.	Metodologický přístup.....	12
3.	TEORETICKÁ ČÁST.....	14
3.1.	Základní zákonné normy k tématice bakalářské práce.....	14
3.1.1	Mezinárodní normy.....	14
3.1.2	České národní normy.....	16
3.1.3	Místní vyhlášky o bezbariérovém přístupu v Liberci.....	18
3.2.	Příklady řešení v jiných městech v ČR.....	18
3.3.	Hierarchie lidských potřeb.....	19
3.4.	Subjektivní a objektivní determinanty života s postižením.....	20
3.5.	Význam tělesného pohybu pro tělesně postiženého jedince.....	21
3.6.	Vliv tělesného postižení na osobnost jedince.....	21
3.7.	Bezbariérové životní prostředí.....	22
3.8.	Tvorba bezbariérového prostředí ve městě.....	23
3.9.	Kompenzační pomůcky - ukázka.....	24
4.	PRAKTICKÁ ČÁST.....	27
4.1.	Uvedení do problematiky a charakteristika zkoumaného vzorku.....	27
4.1.1.	Uvedení do problematiky.....	27
4.1.2.	Charakteristika zkoumaného vzorku občanů oslovených dotazníkovým výzkumem.....	27
4.2.	Interpretace výsledků výzkumu.....	31
4.2.1	Žáci 2. stupně ZŠ – vyhodnocení dotazníků.....	31
4.2.2.	Občané města Liberce – vyhodnocení dotazníků.....	36
4.3.	Analýza skutečného stavu některých úřadů, kulturních a sportovních objektů v Liberci z pořízené fotodokumentace.....	42
4.4.	Terénní cvičení s vybranými účastníky na 2. stupni ZŠ po Liberci.....	50
5.	ZÁVĚR.....	51
6.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	52
7.	SEZNAM PŘÍLOH.....	53

Seznam obrázků

Obrázek 1: Vozík invalidní standartní

Obrázek 2: Vozík invalidní elektrický

Obrázek 3: Chodítka čtyřbodové pevné

Obrázek 4: Berle francouzská duralová

Obrázek 5: Magistrát města Liberce

Obrázek 6: Pobočka České správy sociálního zabezpečení

Obrázek 7: Parkovací místa u ČSSZ – pobočka Liberec

Obrázek 8: Úřad práce v Liberci

Obrázek 9: Parkování u Úřadu práce

Obrázek 10: Magistrát města Liberce – odbor sociální péče

Obrázek 11: Vyhrazené parkování pro TP – Magistrát města Liberce – odbor soc. péče

Obrázek 12: Divadlo F. X. Šaldy

Obrázek 13: Parkovací místo u Divadla F. X. Šaldy

Obrázek 14: Vstup do Naivního divadla

Obrázek 15: Malé divadlo

Obrázek 16: Oblastní galerie v Liberci

Obrázek 17: Severočeské muzeum v Liberci

Obrázek 18: Sport Park Liberec

Obrázek 19: Parkovací místa ve Sport Parku Liberec

Seznam tabulek

Tabulka 1: Maslowova pyramida potřeb

Tabulka 2: Technická data – standartní vozík

Tabulka 3: Technická data – elektrický vozík

Tabulka 4: Technická data - chodítka

Tabulka 5: Technická data - berle

Tabulka 6: Věk respondenta

Tabulka 7: Pohlaví respondenta - ZŠ

Tabulka 8: Přizpůsobení úřadů pro TP občany – ZŠ

Tabulka 9: Kulturně – sportovní vyžití TP občanů – ZŠ

Tabulka 10: Parkování pro TP občany u úřadů – ZŠ

Tabulka 11: Změny tento výzkum problém bariér - ZŠ

Tabulka 12: Nejvyšší dosažené vzdělání

Tabulka 13: Pohlaví respondenta – dospělí

Tabulka 14: Přizpůsobení úřadů pro TP občany – dospělí

Tabulka 15: Kulturně – sportovní vyžití TP občanů – dospělí

Tabulka 16: Parkování pro TP občany u úřadů – ZŠ

Tabulka 17: Změní tento výzkum problém bariér – dospělí

Seznam grafů

Graf 1: Věk respondenta

Graf 2: Pohlaví respondenta – ZŠ

Graf 3: Přizpůsobení úřadů pro TP občany – ZŠ

Graf 4: Kulturně – sportovní vyžití TP občanů – ZŠ

Graf 5: Parkování pro TP občany u úřadů – ZŠ

Graf 6: Změní tento výzkum problém bariér – ZŠ

Graf 7: Nejvyšší dosažené vzdělání

Graf 8: Pohlaví respondenta – dospělí

Graf 9: Přizpůsobení úřadů pro TP občany – dospělí

Graf 10: Kulturně – sportovní vyžití TP občanů – dospělí

Graf 11: Parkování pro TP občany u úřadů – dospělí

Graf 12: Změní tento výzkum problém bariér – dospělí

Seznam použitých zkratk a symbolů (abecedně tříděný)

§ - paragraf, symbol je uveden před číslem odstavce (kapitoly) zákona/vyhlášky

BP – bakalářská práce

Č. – číslo

ČR – Česká republika

LBC – Liberec

O1 a O2 – oprávnění a symbol pro osoby s tělesným postižením

Odst. – odstavec

s. - strana

Sb. – Sbírka zákonů České republiky

TP – tělesné postižení, tělesně postižený (člověk)

Vyhl. – vyhláška

Z. – zákon

ZP – zdravotní postižení, zdravotně postižený

ZŠ – základní škola

1. ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je problematika bezbariérovosti v Liberci případová studie na úřadech, kulturních objektech a sportovištích. Toto téma jsem si vybral proto, že já osobně jsem osobou se zdravotním postižením a denně se setkávám s mnohými úskalími, které jsou s touto problematikou spojeny. Zdravý jedinec nemá problém navštívit jakýkoliv úřad, kulturní zařízení nebo sportovní areál. Zdravotně postižený člověk, zvláště vozíčkář již problémy zpravidla má. Nejen dostat se na místo, protože v cestě jsou bariéry (např. schodiště, vysoké obrubníky, velký svah), ale i s parkováním, používá-li on sám nebo jeho případný asistent automobil. Bariéry působí problémy nejen vozíčkářům, ale i maminkám s kočárky, seniorům, lidem s úrazy apod.

Současný styl života je uspěchaný, bezohledný, preference mají mocní a bohatí lidé. Zdravý člověk nemusí přemýšlet, jak se na místo schůzky či aktivity dostane a zda vůbec zaparkuje, jestli mu někdo pomůže, bude-li pomoc potřebovat. Legislativa vymezuje povinnosti investorům rekonstrukcí či nových staveb, dopravní podmínky, antidiskriminační opatření, optimální životní podmínky a prostředí. Ne vždy jsou tyto povinnosti vymáhány a jejich neplnění postihováno.

Bakalářská práce je členěna na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsem provedl rešerši základních legislativních norem a rešerši vybrané odborné literatury, vážících se k tématu práce. V praktické části jsem zpracoval výstupy z dotazníků vlastní konstrukce pro liberecké žáky 2. stupně ZŠ, pro občany zdravé i vozíčkáře a úředníky. Pozorováním při místním šetření jsem pořídil několik fotografií z různých lokalit Liberce.

2. CÍL A PŘEDPOKLADY PRÁCE

2.1. Cíl práce.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit aktuální stav bezbariérovosti vybraných úřadů, kulturních a sportovních objektů. Teorii, zejména legislativu, potom konfrontovat v praktické části s realitou. Rovněž chci zjistit názory a pohled žáků 2. stupně základních škol, zdravotně postižených i zdravých občanů, úředníků a provozovatelů kulturních a sportovních objektů na toto téma. Z terénního cvičení s vybranými účastníky na 2. stupni ZŠ po Liberci vytvořit dokumentační videozáznam.

Předmět zkoumání – výzkumná otázka zní: Jaký je pohled občanů Liberce na problematiku bezbariérovosti ve městě Liberci?

Cílem bakalářské práce nebylo hloubkové zpracování námi sledovaných jevů. Stanovený rozsah bakalářské práce, ani možnost podrobné analýzy neumožňuje. Na tento základní výzkum lze ale kdykoliv navázat.

2.2. Předpoklady práce.

Bakalářská práce neověřuje předpoklady (hypotézy). Zjišťuje, dokumentuje a popisuje vybrané reálné situace a skutečný stav, postoje a názory občanů města Liberce na problematiku bezbariérovosti.

2.3. Metodologický přístup.

V bakalářské práci pracuji zejména se získanými údaji, pojmy, fakty, předpoklady, jevy a subjektivními postoji a názory respondentů. V teoretické části uvedu několik vybraných zástupců z mezinárodní i české legislativy a odborné literatury.

Použitou výzkumnou metodou je metoda teoreticko-empirická. Výběr této metody je daný schématem bakalářské práce, která obsahuje jak rešerši a analýzu legislativy a odborné literatury, tzn. část teoretickou, tak i část praktickou – dotazníkové šetření dotazníky vlastní konstrukce, pořízení fotodokumentace a videozáznamu vybraných míst.

S ohledem na rozsah je výzkumná práce zpracována metodou zhuštěného popisu.

Pro naplnění cíle práce jsem použil tyto základní výzkumné metody a techniky: Rešerše základních legislativních norem a odborné literatury vztahujících se k tématu bakalářské práce; Pozorování a výzkum na místě – zjištění skutečného stavu s pořízením fotodokumentace; Dotazníkové šetření mezi školní mládeží na 2. stupni ZŠ, mezi zdravými a invalidními dospělými, mezi úředníky a provozovateli kulturních a sportovních objektů o pohledu na problematiku bezbariérovosti v Liberci, s použitím dotazníku vlastní konstrukce;

Terénní cvičení s vybranými účastníky na 2. stupni ZŠ po Liberci a z toho vyrobené video a fotogalerie.

3. TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části bakalářské práce provádím rešerši základních legislativních norem týkajících se tématu BP, zejména částí týkajících se práv a prostředí občanů, pohybujících se pomocí vozíku. V další části je rešerše z vybraných odborných publikací týkajících se problematiky postižení a životního prostředí tělesně postižených občanů.

3.1. Základní zákonné normy k tématice bakalářské práce.

Vybrané části základních zákonných norem jsou nutné, abych mohl v praktické části porovnat teorii se zjištěnými skutečnostmi v terénu. Uvádím zde pouze základní informace vybraných zákonných norem, které se přímo týkají tématu práce. Úplné znění použitých zákonných norem lze dohledat v knihovně nebo na internetu.

Speciální zcela jednotná technická norma s mezinárodní působností pro určení standardů projektování zatím není k dispozici. Tyto technické podmínky řeší jednotlivé státy vlastní legislativou (stavební zákony a vyhlášky, hygienické a zdravotnické normy apod.). Mezinárodní normy se v současné době týkají zejména celkového řešení životního prostředí občanů, antidiskriminačních přístupů, lidských práv. Tyto aspekty se poté implementují do národních legislativních norem.

3.1.1 Mezinárodní normy.

- Všeobecná deklarace lidských práv, přijatá v Helsinkách dne 10. 12. 1948
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, přijatý v New Yorku dne 19. 12. 1966
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, přijatý v New Yorku dne 19. 12. 1966
- Úmluva o právech osob se zdravotním postižením a její Opční protokol, přijatá v New Yorku dne 13. 12. 2006
- Deklarace OSN o právech postižených osob Rezoluce Valného shromáždění OSN č. A/10034
- Světový akční program týkající se postižených Rezoluce Valného shromáždění OSN 37/52 ze dne 3. prosince 1982

- Standardní pravidla o zrovnoprávnění osob s postižením. Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 48/96 ze dne 20. prosince 1993
- Podpora, ochrana a obnova lidských práv na národní, regionální a mezinárodní úrovni: Lidská práva a postižení Rezoluce Výboru OSN pro hospodářské, sociální a kulturní práva č. 1995/17, přijaty na 48. zasedání výboru v roce 1996
- Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy týkající se plného sociální začlenění postižených osob. Doporučení č. 1592 ze dne 29. ledna 2003
- Směrnice Rady č. 75/2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení, zaměstnání a povolání, stanoví obecný rámec pro boj s diskriminací na základě náboženského vyznání či víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace, ze dne 27. listopadu 2000
- Evropský akční plán rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením, COM (2003) 650 ze dne 30. října 2003
- Usnesení Rady ze dne 15. července 2003 o podpoře zaměstnanosti a sociální integrace zdravotně postižených osob, 2003/C 175/01.
- Usnesení Rady ze dne 6. května 2003 o dostupnosti kulturní infrastruktury a kulturních aktivit pro osoby s postižením, 2003/C 134/05
- Usnesení Rady ze dne 6. února 2003 "eAccessibility" - zlepšení přístupu zdravotně postižených osob ke společnosti založené na znalostech, 2003/C 39/03
- Komunikace z Komise Radě, Evropskému parlamentu, Ekonomickému a sociálnímu výboru a Výboru pro regiony - K Evropě bez bariér pro osoby s postižením, COM (2000) 284 ze dne 12. května 2000
- Usnesení Rady ze dne 17. června 1999 o rovných příležitostech zaměstnání pro osoby s postižením, 1999/C 186/02
- Doporučení Rady ze dne 4. června 1998 o parkovací kartě pro zdravotně postižené osoby, 98/376/ES

- Usnesení Rady a zástupců vlád členských států na setkání v rámci Rady ze dne 20. 12. 1996 o rovných příležitostech pro osoby s postižením, Usnesení Rady ze dne 20. prosince 1996

Z výše uvedených norem vyplývá, že jak orgány OSN, tak i orgány Evropské unie mají opravdový zájem o všechny občany bez rozdílu, proto se v rámci antidiskriminačních přístupů snaží průběžně řešit často nepříznivou situaci občanů se zdravotním znevýhodněním tím, že vydává doporučení nebo právně závazné normy, které tuto oblast nějakým způsobem upravují a řeší. Zejména orgány Evropské unie jsou v této oblasti velmi akční a národní legislativu států – členů EU postupně standardizují a sjednocují.

3.1.2 České národní normy.

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR. Je nejvyšší zákonnou normou ČR. Obsahuje Preambuli a 113 článků zařazených do osmi hlav. Na tělesně postižené občany se nepřímo vztahují všechna ustanovení týkající se lidských práv.
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Je druhou nejvyšší legislativní normou České republiky. Obsahuje Preambuli a 44 článků zařazených do šesti hlav. Na tělesně postižené občany se přímo či nepřímo vztahují všechna ustanovení.
- Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. Problematiku stavebního řízení a staveb řeší Stavební úřad v územním řízení, ve stavebním řízení i při kolaudačním řízení posoudí návrh či stavbu mj., v tom, zda „vyhovuje obecným technickým požadavkům zabezpečujícím užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace“. Zjistí-li nedostatky a nesrovnalosti, řízení přeruší a vrátí dokumentaci k doplnění stavebníkovi, určí lhůtu k odstranění zjištěných závad, nařídí sankce.
- Vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. Vznikla na Ministerstvu pro místní rozvoj ČR na základě § 194 zákona č. 183/2006 Sb. - stavební zákon a je legislativní normou podrobněji řešící tyto stavebně technické požadavky. Tato vyhláška stanoví (§1, odst. 1) obecně technické požadavky na stavby a jejich části tak, aby bylo zabezpečeno jejich užívání osobami s pohybovým, zrakovým, sluchovým a mentálním postižením, osobami pokročilého věku, těhotnými ženami, osobami doprovázejícími dítě v kočárku nebo dítě do tří let (dále jen „osoby s omezenou schopností pohybu nebo orientace“). Příloha č. 1 upravuje Obecné

technické požadavky zabezpečující bezbariérové užívání staveb. Příloha č. 2 upravuje Technické požadavky zabezpečující bezbariérové užívání pozemních komunikací a veřejného prostranství. Příloha č. 3 upravuje Technické požadavky zabezpečující bezbariérové užívání staveb občanského vybavení v částech určených pro užívání veřejností, společných prostor a domovního vybavení bytových domů, upravitelného bytu nebo bytu zvláštního určení a staveb pro výkon práce. Příloha č. 4 upravuje Symboly (zařízení nebo prostoru) pro osoby na vozíku, pro osoby se zrakovým postižením, pro osoby se sluchovým postižením, pro osoby doprovázející dítě v kočárku a symbol prostoru s přebalovacím pultem (mezinárodní symbolika).

- Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů. Upravuje práva a povinnosti účastníků provozu na pozemních komunikacích podle zvláštního právního předpisu, pravidla provozu na pozemních komunikacích, úpravu a řízení provozu na pozemních komunikacích, řidičská oprávnění a řidičské průkazy a vymezuje působnost a pravomoc orgánů státní správy a Policie České republiky ve věcech provozu na pozemních komunikacích (§1). Chůze je upravena v §53, kde jsou v odstavcích 1-8 definovány podmínky pro chůzi na pozemních komunikacích. V odstavci 6 jsou speciálně pokyny pro osoby pohybující se pomocí ručního nebo motorového vozíku pro invalidy. V §55 odstavcích 1-3 jsou upraveny povinnosti chodce (vozičkáře) před železničním přejezdem. Speciální označení vozidel a osob upravuje §67, odstavce 1-7 řeší označení O1 a O2, instituce vydávající označení O1 a O2, oprávnění ZP řidiče mimořádně porušit zákaz stání, zákaz vjezdu vozidel bez označení O1 na vyhrazené parkovací místo, možnost zřízení vyhrazeného místa pro osobu s označením O1 v místě trvalého bydliště, osoby nevidomé a hluchoslepé – hole, druhy a provedení speciální označení vozidel a osob.
- Zákon číslo 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon). Implementuje příslušné předpisy Evropských společenství a v návaznosti na Listinu základních práv a svobod a mezinárodní smlouvy, které jsou součástí právního řádu, blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace.
- Zákon č. 43/1994 Sb. a Vyhláška č. 174/1994 Sb., původně řešící změny přežitého Zákona č. 50/1976 Sb. – (stavební zákon), pozbyly platnosti a byly nahrazeny těmito novelami: Zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební

zákon) a Vyhláškou č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.

Výše uvedené vybrané legislativní normy České republiky jsou již moderními normami rozvinuté demokratické společnosti. Průběžně jsou novelizované v závislosti na rozvoji lékařské vědy, informačním rozvoji, rozvoji technického pokroku (kompenzační pomůcky, doprava, stavební materiály apod.). Jsou do nich implementovány mezinárodní a evropské normy, které jsou přijímány a ratifikovány. Legislativní proces není strnulý, ale naopak dynamický a reaguje na rozvoj společnosti a společenské životní prostředí.

Ne vždy se však daří důsledně tyto normy dodržovat. Zejména ve stavebnictví jsou v popředí ekonomické zájmy před nařízeními (např. ne všechny nové stavby a rekonstrukce respektují řešení bezbariérovosti – Metro Praha, chybějící výtahy nebo zcela nesmyslně neúčelně zabudované před další překážkou v podobě tří schodů – ČD Liberec). Pokuty za nedodržení zákonů a vyhlášek nejsou důsledně vymáhané a často se firmy vymlouvají (na architektky, projektanty, na chybějící peníze atd.). Bohužel takto nedodržují zákony nejen firmy, ale bohužel i obce a města, které by měly hájit životní prostředí pro své občany. Zejména občany se zdravotním postižením, maminky s kočárky, seniory.

3.1.3 Místní vyhlášky o bezbariérovém přístupu v Liberci.

Při telefonickém rozhovoru s paní Mgr. Hanou Recovou, která je vedoucí oddělení územního řízení a stavebního řádu v Liberci, mi bylo sděleno, že v Liberci neplatí žádné speciální místní vyhlášky. Všechny stavby se řídí podle zákonů a vyhlášek platných v celé ČR.

3.2. Příklady řešení v jiných městech v ČR.

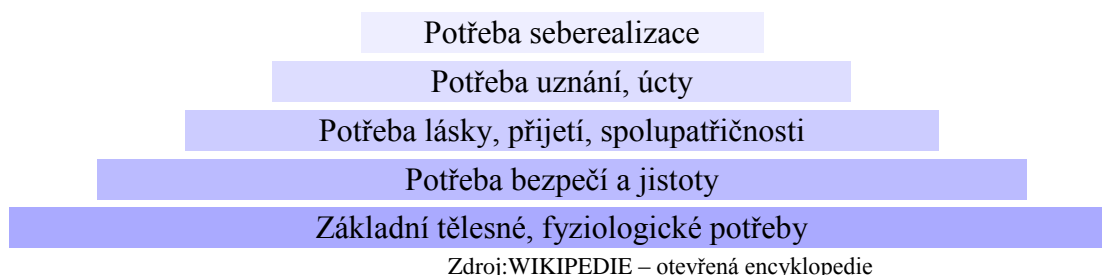
V jiných městech v České republice mají tělesně postižení občané také problémy dostat se na některé úřady. Velkou roly zde hraje reliéf, ve kterém se město rozprostírá. Liberec má v tomto ohledu velkou nevýhodu oproti jiným městům v České republice. Velká část města je v kopcovitém terénu, a proto udělat bezbariérové přístupy na všechny úřady je velice obtížné. Ve všech městech České republiky je problematika bezbariérovosti na stejné úrovni jako v Liberci. Problémy se řeší pomocí nájezdů, elektrických plošin a kde je to možné, tam se postaví výtah. Ani hlavní město Praha nemá svoje vyhlášky a normy platné pouze pro ni. Řídí se podle vyhlášek a norem, které platí pro celou ČR. Praha má také i svůj projekt s názvem “Praha bezbariérová“, který se zabývá zlepšením bezbariérovosti v našem

hlavním městě. Bezbariérovost po Praze si vyzkoušel i sám premiér Bohuslav Sobotka, který strávil celý den na invalidním vozíku (více v příloze A).

3.3. Hierarchie lidských potřeb.

Hierarchie lidských potřeb A. Maslowa. Člověk je motivován k jejich uspokojování od nejzákladnějších až po vyšší potřeby.

Tabulka 1: Maslowova pyramida potřeb

Hierarchie lidských potřeb je obecně platná na všechny lidské bytosti. Jak pro zdravou, silnou, většinovou společnost, tak pro lidi s různým znevýhodněním, staré a nemocné lidi, různé národnosti, lidi s různou barvou pleti apod. Existují různé stupně tolerance životního standardu (bývá rozdíl domácnosti v chudé oblasti či státu a v bohaté průmyslově rozvinuté zemi).

První dva stupně jsou základní. Každý potřebuje jídlo, pití, bydlení, lékařskou péči. Potřeba bezpečí se zpravidla pojí s domovem, ale bezpečím si člověk potřebuje být jistý i v dopravě, na ulici, na úradě, na veřejnosti obecně. Bariéry a bariérovost prostředí zhoršují nebo dokonce znemožňují tyto potřeby naplňovat, nebo vyžadují zvýšené úsilí a pomoc druhých lidí.

Další stupně v hierarchii jsou také velice důležité, ale jejich naplnění následuje až po naplnění základních dvou. Pokud člověk nezvládá architektonické bariéry, je mu odepřeno naplnění života, naplnění základních lidských potřeb. Upadne-li na chodníku, nebo se převrhne s vozíkem či kočárkem na vysoké hraně obrubníku, je minimálně pošramocena potřeba úcty a sebeúcty. Nepomůže-li mu někdo a ještě se třeba posmívá (děti), trpí potřeba náležitosti (do společnosti) a lásky. Pokud bydlí v nepříznivé lokalitě, kde nemůže bez pomoci ani z domu, utrpí potřeba seberealizace (nemůže bez pomoci na společenské akce, úřady, k lékaři, za vzděláním, apod.). Dlouhodobě nenaplněné základní potřeby vedou postupně k frustraci, deprivaci, depresi a situace může skončit syndromem vyhoření, duševní poruchou nebo sebevraždou.

3.4. Subjektivní a objektivní determinanty života s postižením.

Novosad (2000, s. 16) uvádí, že v obecné rovině lze zdravotní postižení považovat za následek vleklé, kontinuálně se měnící dysfunkce prázákladního systému člověka versus příroda a člověk versus společnost. Autor dále uvádí, že v České republice žije asi 1, 2 milionu zdravotně postižených, z toho asi:

- 100 tis. zrakově postižených,
- 250 tis. lidí s postižením sluchu,
- 300 tis. tělesně postižených,
- 150 tis. lidí se závažnými civilizačními a obdobnými interními nemocemi,
- 300 tis. lidí s mentálním postižením,
- 100 tis. lidí s duševním onemocněním.

Determinanty ovlivňující život lidí s postižením lze v zásadě rozdělit na **subjektivní a objektivní**.

Subjektivní činitelé:

Mezi subjektivní činitele, které dle Novosada (2000, s. 16 - 17) ovlivňující život s postižením patří:

- a) zdravotní stav a omezení, která z něho vyplývají, tj. chronické onemocnění nebo trvalé zdravotní postižení, jež není možné plně terapeuticky zvládnout a které zásadním způsobem ovlivňuje lokomoci, mobilitu, vnímání a komunikativnost, chápání, emocionalitu, chování a jednání jedince;
- b) osobnostní rysy jedince dané souhrnem vrozených dispozic i ovlivněné učením (působení rodiny, školy, komunity a společnosti);
- c) vlastní sebehodnocení ve vztahu ke zdravotnímu znevýhodnění a k reálným možnostem dosahování životních cílů;
- d) schopnost zvládnout nepříznivou životní situaci, která je dána zejména charakterovými vlastnostmi, volní a motivační složkou osobnosti;
- e) vnější vlivy, na nichž je jedinec závislý, tedy rodina či osobní zázemí a užší sociální prostředí – komunita.

Objektivní činitelé:

Dle Novosada (2000, s. 17) jsou objektivní činitele, na osobě postiženého méně závislé, tyto:

- a) společenské vědomí, postoje k postižené populaci a existujícímu sociálnímu stigmatu;
- b) stav životního prostředí, který posuzujeme z hlediska:

- podílu na četnosti výskytu postižené populace vlivem stavu životního prostředí a jeho působení na patogenizaci člověka;
- přímého vlivu na existenci a život těchto lidí (zvláště toxicitu prostředí, změny klimatu, urbanizaci krajiny, vlastní životní prostor a v něm existující technické, dopravní, komunikační či architektonické bariéry);
- c) sociální politika, tedy vztah státu ke znevýhodněným lidem;
- d) vzdělávací politika, tedy úroveň zprostředkovávání výchovy, vzdělávání a profesní přípravy lidem se zdravotním postižením;
- e) politika zaměstnanosti, tedy vůle a možnost vytvářet pracovní místa a zabezpečit tak využití nadání a schopností lidí s handicapem;
- f) sociální služby, tedy takové služby, které budou adresně, adekvátně, eticky a důstojně uspokojovat potřeby postižených lidí a kompenzovat tak omezení, jež vyplývají z konkrétního typu zdravotního znevýhodnění.

3.5. Význam tělesného pohybu pro tělesně postiženého jedince.

Zdravotně postižení jedinci jsou lidé, u nichž v důsledku somatického poškození a porušení funkcí dochází ke snížení některých jejich schopností a výkonnosti a následně i k jejich znevýhodnění (handicapu).

Lidé s postižením většinou nejsou „nemocní“, není tedy třeba je léčit, není třeba je litovat, ale pochopit a uznat, že mají své kvality, jsou pro společnost přínosem a postačí, když jim společnost vytvoří takové podmínky, aby mohli své kvality dokázat.

Pohyb působí přímo na socializaci člověka i na vývoj jeho osobnosti. Bezprostředně ovlivňuje jeho samostatnost, fyzické a psychické zdraví, schopnost prožívat a spoluprožívat, i jeho schopnost sdružovat se, komunikovat a vyvíjet cílenou, smysluplnou aktivitu (pracovat, studovat, pěstovat své zájmy ap.) (Novosad, 2002, s. 15).

3.6. Vliv tělesného postižení na osobnost jedince.

Vágnerová (1999, s. 130) uvádí, že tělesné postižení má z psychologického hlediska dva základní aspekty:

- nedostatečnost pohybových kompetencí,
- deformovaný zevnějšek.

Vliv omezení pohyblivosti

Vágnerová (1999, s. 131 – 132) uvádí, že významným faktorem, ovlivňující kvalitu života tělesně postiženého je závažnost pohybového omezení. Rozhodující je úroveň

soběstačnosti, která je dána:

- a) schopností jakékoliv samostatné lokomoce, (osvobozuje z vazby prostor, resp. závislosti na jiných lidech),
- b) schopností jakékoli samostatné sebeobsluhy, která je dána schopností používat ruce (je důležitá pro sebeobsluhu, pro psaní i pro další pracovní aktivity).

Jakékoliv tělesné postižení nepostihuje jen určitý orgánový systém, ale ovlivňuje celou osobnost postiženého jedince a vytváří specifickou sociální situaci. Postoj laické veřejnosti k postiženým lidem mívá často charakter předsudku, ovlivňovaného nedostatečnou informovaností. Podobně postoje ke společnosti zdravých si vytvářejí i postižení.

Vrozené a později získané postižení se v mnoha směrech liší, mají jiný objektivní i subjektivní význam. Psychologické problémy postižených lidí mohou být odlišné v závislosti na druhu defektu, jeho závažnosti, ale i vzhledem k typickým osobnostním vlastnostem. Každé postižení má svoje typické primární důsledky, které vedou k dalším, sekundárním potížím. Různá postižení vyvolávají rozdílné reakce společnosti, někdy může jít až o sociální stigmatizaci (Vágnerová, 1999, s. 131 – 134).

3.7. Bezbariérové životní prostředí.

Matoušek (2005, s. 102) uvádí, že bariéry v našem okolí jsou fyzické a psychické. Fyzickými překážkami jsou reálná omezení v prostředí, kde žijeme a každodenně se pohybujeme. Komplikují nebo zcela znemožňují pohyb osob s postižením v určitém prostředí. Psychické překážky jsou jak v mysli zdravých lidí, tak v psychice zdravotně znevýhodněných. Zdravý člověk se někdy střetnutí se zdravotně znevýhodněnými vyhýbá. Důvody mohou být různé. Často neví, jak s postiženou osobou komunikovat, jak jí pomoci. Někteří zdraví mají pocit viny, že oni jsou zdraví a ten druhý je více či méně bezmocný. Jindy jen neznají komplikace a rozsah omezení, které je s určitým zdravotním znevýhodněním spojeno.

Člověk s postižením se cítí vyřazen ze společnosti právě do té míry, jak se k němu chová či jak s ním zachází jeho okolí. Přítomnost fyzických bariér jeho situaci zhoršuje. Navíc je závažným psychickým problémem pro zdravotně znevýhodněného samo vyrovnání se se změněnými možnostmi a perspektivami. To platí zejména tehdy, kdy úraz nebo nemoc nepředvídaně změnil styl života. Takoví lidé si mnohem intenzivněji uvědomují fyzické bariéry ve svém okolí než ti, kdo se už se zdravotním znevýhodněním narodili a od dětství

jsou zvyklí na denní střety s překážkami. Schopnost adaptace a postižení souvisí především s věkem. Starší lidé jsou již méně přizpůsobiví a navíc tělesné postižení přináší větší nároky na fyzickou kondici při běžných denních úkonech (Matoušek, 2005, s. 102).

Abychom lépe pochopili pojem bezbariérovost z hlediska hendikepovaných osob, je třeba si uvědomit, že tělesná postižení jsou různá, a tudíž vznikají i různé nároky na přístupnost a vybavenost. U každé postižené osoby rozhoduje o míře její závislosti na pomoci druhé osoby či závislosti na vybavení například bytu i její fyzická konstituce, věk a mnoho dalších vlivů (Matoušek, 2005, s. 103).

Smyslová postižení, tedy postižení zraku a sluchu, nejsou z hlediska architektonického návrhu tak komplikovaná, nicméně se často právě na potřeby takto postižených osob zapomíná. Usnadnit tuto situaci lze nejen stavebními úpravami, ale zejména technickými pomůckami ve vybavení města a objektů občanské vybavenosti (Matoušek, 2005, s. 103).

3.8. Tvorba bezbariérového prostředí ve městě.

Ne každý si dovede představit, jak takové prostředí vypadá. Mnohý má představu, že bezbariérové úpravy znamenají vytvoření jakýchsi monster, která město jako takové hyzdí. Opak je pravdou. Bezbariérové město je vstřícné ke každému. Přiznejme si, že i chodícímu člověku je příjemné, když se po městě pohybuje plynule, bez zdolávání různých schodů nebo terénních nerovností. Navíc město je tvořeno pro všechny, a lidé, kteří potřebují bezbariérové prostředí, nejsou jen osoby s tělesným či smyslovým postižením, ale i rodiče s dětskými kočárky, starší lidé, nebo například i mladí sportovci se sádkou na noze a o berlích (Filipiová, 2002, s. 21).

Problémová místa ve městech:

- Přejechy pro chodce (povrch, vodící pás, výšková hrana);
- Přejech přes tramvajový pás;
- Ruční ovládání světelné signalizace (nevidomý člověk, dosah z vozíku);
- Povrch chodníku (materiály, vodící pásy);
- Nástupní ostrůvek MHD;
- Informační tabule (dostupnost z vozíku, ale i bezpečnost pro nevidomé);
- Přístřešek zastávky (čekárna, přístup, prostor, bezpečnost);
- Odpadkové koše, pítka a lavičky;
- Poštovní schránky a bankomaty;

- Výkopy, terénní úpravy (označení, pásy, zábrany, přemostění, bezpečnost);
- Sloup veřejného osvětlení;
- Dopravní značky;
- Rampy, schodiště v prostoru;
- Vstupy do objektů, vstupní prostory objektů a vnitřní komunikace;
- Umístění vypínačů a telefonů; apod.

(Filipiová, 2002, s. 22 – 41)

- Stavby pro kulturu a stavby pro tělovýchovu a sport (Filipiová, 2002, s. 68).

3.9. Kompenzační pomůcky - ukázka.

V této podkapitole představím některé vybrané kompenzační pomůcky pro zdravotně postižené nebo méně pohyblivé osoby. V případě architektonické bariéry jako je například vysoký obrubník nebo velký sklon chodníku či jiné komunikace bývá problém tuto bariéru překonat, nebo je potřeba pomoc druhé osoby a zvyšuje se riziko úrazu či pádu. Zvláště v případě těžkého akumulátorového vozíku s malými kolečky je některá bariéra nepřekonatelná, ani s pomocí druhé osoby. Vozík se sedící osobou je příliš těžký.

Obrázek 1: Vozík invalidní standardní

Tabulka 2: Technická data - standardní

Výška vozíku:	92 cm
Šířka vozíku:	šířka sedu + 20 cm
Délka vozíku:	105 cm
Výška sedu:	51 cm
Šířka sedu:	40 cm, 46 cm
Hloubka sedu:	40 cm
Délka stupaček:	40 - 53 cm
Hmotnost vozíku:	19 kg
Nosnost vozíku:	115 kg

Zdroj: <http://www.dmapraha.cz/katalog/>

Obrázek 2: Vozík invalidní elektrický

Tabulka 3: Technická data - elektrický

Šířka sedu:	40 - 46 cm
Hloubka sedu:	42 cm
Výška sedu:	54 cm
Úhel sedu:	0 °
Úhel opěrky zad:	90 °
Šířka vozíku:	61 cm
Hloubka vozíku:	107.5 cm
Výška vozíku:	90 cm
Průměr předních kol:	20 cm
Průměr zadních kol:	32 cm
Maximální dojezd:	30 km
Maximální rychlost:	8 km/h
Baterie:	2x12 V / 50 Ah
Hmotnost s baterií:	71 kg
Nosnost:	127 kg

Zdroj: <http://www.dmapraha.cz/katalog/>

Obrázek 3: Chodítka čtyřbodové pevné

Tabulka 4: Technická data - chodítka

Výška chodítka (S M L):	72-80 80-88 91-100
Šířka chodítka (S M L):	49-50 51-52 51-53
Hloubka chodítka (S M L):	45-48 48-50 49-51
Hmotnost chodítka (S M L):	1,8 1,9 2,1
Nosnost chodítka:	160 kg
Protiskluzové nástavce:	100 CTE (vnitřní průměr: 25 mm)

Zdroj: <http://www.dmapraha.cz/katalog/>

Obrázek 4: Berle francouzská duralová

Tabulka 5: Technická data - berle

Celková výška berle:	99 - 119 cm
Výška od držadla k zemi:	76 - 96 cm
Výška od držadla k opěrce předloktí:	23 cm
Průměr opěrky předloktí:	9 cm
Hmotnost berle:	0.6 kg
Nosnost berle:	130 kg
Gumový nástavec:	100 CTB/C (průměr: 16 mm)
Barva opěrky i trubky:	viz vzorník

Zdroj: <http://www.dmapraha.cz/katalog/>

Uvedené typy základních kompenzačních pomůcek pro občany se zdravotním postižením nebo se sníženou pohyblivostí patří k standardu, na který přispívá zdravotní pojišťovna a předepisuje rehabilitační lékař, neurolog, ortoped, internista.

Bez těchto pomůcek se lidé se zdravotním postižením nebo sníženou pohyblivostí (senioři, po úrazech) v běžném životě neobejdou. Nahrazují jejich nohy, udržují stabilitu nebo poskytují oporu.

4. PRAKTICKÁ ČÁST

4.1. Uvedení do problematiky a charakteristika zkoumaného vzorku.

4.1.1. Uvedení do problematiky.

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na výzkum, kterým jsem se snažil zjistit a prověřit skutečný stav bariér a bezbariérovosti vybraných úřadů, kulturních a sportovních objektů v městě Liberci. Zjišťoval jsem názory libereckých občanů odkázaných na invalidní vozík, lidí zdravých a žáků na 2. stupni základních škol a jejich pohled na problematiku bezbariérovosti v Liberci. Uvedené názory jsem sbíral a dokumentoval prostřednictvím dotazníků vlastní konstrukce (vzory v příloze F a v příloze H).

S vybranými účastníky, žáky na 2. stupni ZŠ jsem realizoval po městě Liberci terénní cvičení, z kterého jsem pořídil videozáznam a fotodokumentaci. Videozáznam a vybraná fotodokumentace (vše fotila žákyně 8.A.) jsou v příloze B. Zkoumaná místa a jejich problémy jsem zdokumentoval a jsou součástí praktické části v kapitole 4.3.

Výzkum jsem prováděl mezi občany a žáky 2. stupně ZŠ, mající trvalé bydliště na území města Liberce. V prováděném výzkumu jsem z každé sledované oblasti použil pouze vybranou část, nutnou pro základní a orientační popis jinak velmi rozsáhlé problematiky. Zjištěné údaje však mohou posloužit jako podklad k dalšímu zkoumání. Nezkoumal jsem předem stanovené předpoklady (hypotézy), výzkum jsem zaměřil na místní šetření a zjištění skutečného stavu bariérovosti vybraných objektů v městě Liberci a názory a pohledy na problematiku bariér ze strany občanů a mládeže z Liberce.

4.1.2. Charakteristika zkoumaného vzorku občanů oslovených dotazníkovým výzkumem.

Vzorek 1 – školní mládež na 2. stupni ZŠ

Pro zjišťování názorů a postojů k předloženým otázkám v dotazníku vlastní konstrukce jsem respondenty této skupiny oslovil prostřednictvím pedagogů školy nebo osobně. Na dotazníkovém šetření spolupracovaly dvě základní školy v Liberci, ZŠ a ZUŠ Jabloňová a ZŠ a MŠ pro tělesně postižené Liberec. Připravil a předal jsem celkem 60 dotazníků. Podmínkou pro zpracování výsledků dotazníku bylo odpovědět alespoň na 5 otázek ze sedmi. Zpracoval jsem 59 dotazníků. Jeden jsem vyřadil, protože respondent-žák nesplnil podmínky.

Respondenti odpovídali na dvě otázky s tzv. „tvrdými daty“ (věk a pohlaví), dále na 4 uzavřené otázky na 5-ti stupňové škále na subjektivní postoje a názory „měkká data“ a na jednu otevřenou otázku (návrhy a náměty na další řešení či výzkum), kde se mohli volně vyjádřit. Ukázka vyplněného dotazníku je v příloze G.

Volba otázek do dotazníku pro žáky na 2. stupni ZŠ

- **Otázka č. 1: Věk**

Zvolená skupina dětí byla z druhého stupně základní školy a v této otázce došlo k jejímu ověření.

- **Otázka č. 2: Pohlaví**

Zajímala mě skladba dívek a chlapců v této věkové kategorii.

- **Otázka č. 3: Jsou podle Vás úřady v Liberci přizpůsobené pro TP občany**

Chtěl jsem zjistit pohled nezaujatých žáků na dostupnost úřadů pro TP.

- **Otázka č. 4: Mají TP občané dost možností na kulturně – sportovní vyžití**

V této otázce jsem chtěl získat odpovědi na povědomí žáků druhého stupně ZŠ o možnostech využití volného času pro TP v Liberci.

- **Otázka č. 5: Ohodnoťte možnost parkování u úřadů v Liberci**

Uvědomění si problému s parkováním u vybraných institucí, spojených s vyřizováním základních potřeb občana Liberce.

- **Otázka č. 6: Myslíte si, že tento výzkum a jeho výsledky pomohou alespoň částečně vyřešit problém bezbariérovosti na úřadech, sportovištích a v kulturních budovách v Liberci ze strany odpovědných institucí**

Tato otázka byla směřována k problematice následných možností využití tohoto dotazníku a celkově této práce pro zlepšení podmínek TP v Liberci.

- **Otázka č. 7: Co byste chtěli (navrhli) řešit v oblasti problematiky ZTP občanů**

Zde se měli možnost děti vyjádřit k problémům, které podle nich trápí TP občany a chtěli by, aby se vyřešili

S vybranými žáky sledovaného vzorku – skupiny, jsem realizoval terénní cvičení po městě Liberci a pořizovali jsme videozáznam a fotodokumentaci vybraných objektů a bariér.

Vzorek 2 – občané Liberce, úředníci, provozovatelé kulturních a sportovních objektů

Pro zjišťování názorů a postojů k předloženým otázkám v dotazníku vlastní konstrukce jsem respondenty této skupiny oslovil většinou přímo osobně. Na dotazníkovém šetření spolupracovaly všechny výše uvedené skupiny z města Liberce. Původně jsem měl záměr oslovit samostatně všechny skupiny, zdravé a invalidní občany, úředníky a provozovatele. Ačkoliv je dotazník vlastní konstrukce připraven a zpracován jako anonymní, přesto se zvláště úředníci obávali prozrazení svých názorů na problém bariérovosti a nechtěli spolupracovat. Na základě této nepředvídané skutečnosti jsem tedy dotazníkové šetření spojil do jednoho (dospělí občané Liberce). Připravil a předal jsem celkem 60 dotazníků. Zpracoval jsem **54** dotazníků. Šest se mi ve lhůtě k zpracování nevrátilo, či respondenti odmítli dotazník vyplnit. Důvody neznáme.

Respondenti odpovídali na dvě otázky s tzv. „tvrdými daty“ (nejvyšší dosažené vzdělání a pohlaví), dále na 4 uzavřené otázky na 5-ti stupňové škále na subjektivní postoje a názory „měkká data“ a na jednu otevřenou otázku (návrhy a náměty na další řešení či výzkum), kde se mohli volně vyjádřit. Ukázka vyplněného dotazníku dospělou osobou je v příloze Ch.

Volba otázek do dotazníku pro dospělé obyvatele Liberce

- **Otázka č. 1: Dosažené vzdělání**

Chtěl jsem zjistit vzdělanost respondentů

- **Otázka č. 2: Pohlaví**

Zajímala mě skladba žen a mužů, které jsem oslovoval.

- **Otázka č. 3: Jsou podle Vás úřady v Liberci přizpůsobené pro TP občany**

Chtěl jsem zjistit pohled občanů města Liberec na dostupnost úřadů pro TP spoluobčany.

- **Otázka č. 4: Mají TP občané dost možností na kulturně – sportovní vyžití**

Zajímala mě názor zdravých spoluobčanů na možnosti využití volnočasových aktivit a jejich možná dostupnost pro TP občany.

- **Otázka č. 5: Ohodnoťte možnost parkování u úřadů v Liberci**

Touto otázkou jsem chtěl ověřit, zda si lidé bez handicapu všimají možnosti parkování pro postižené.

- **Otázka č. 6: Myslíte si, že tento výzkum a jeho výsledky pomohou alespoň částečně vyřešit problém bezbariérovosti na úřadech, sportovištích a v kulturních budovách v Liberci ze strany odpovědných institucí**

Tato otázka byla směřována k problematice následných možností využití tohoto dotazníku a celkově této práce pro zlepšení podmínek TP v Liberci.

- **Otázka č. 7: Co byste chtěli (navrhli) řešit v oblasti problematiky ZTP občanů**

Zde se měli možnost dospělí vyjádřit k problémům, které podle nich trápí TP občany a chtěli by, aby se vyřešili

Vzorek 3 – vybrané úřady a kulturní a sportovní objekty

Na vybraných výše uvedených veřejných místech jsem provedl místní šetření a pozorování a zjištěnou skutečnou situaci jsem zachytil formou fotodokumentace. Fotografie s popisem situace jsou v samostatné podkapitole praktické části BP.

4.2. Interpretace výsledků výzkumu.

V této části mé bakalářské práce budu vyhodnocovat dotazníky vlastní konstrukce.

4.2.1 Žáci 2. stupně ZŠ – vyhodnocení dotazníků.

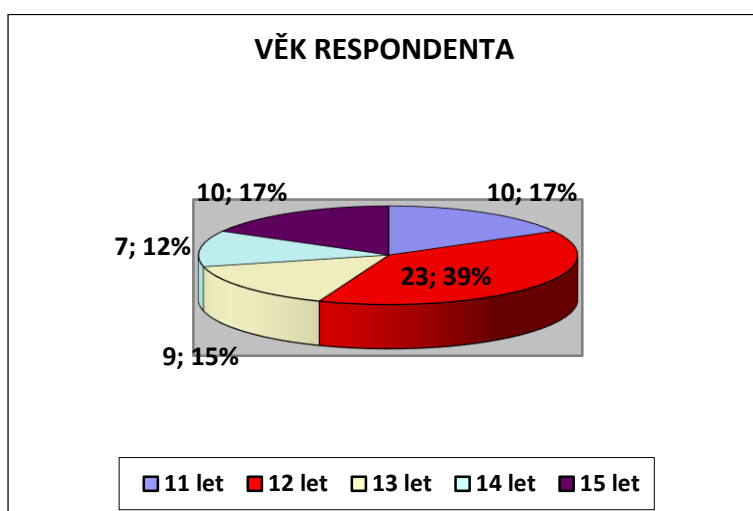
Analýza otázek 1 a 2 z dotazníků – tvrdá data.

Otázka 1: Věk respondenta:

Tabulka 6: Věk respondenta

Věk	11 let	12 let	13 let	14 let	15 let
Počet respondentů	10	23	9	7	10

Graf č. 1: Věk respondenta

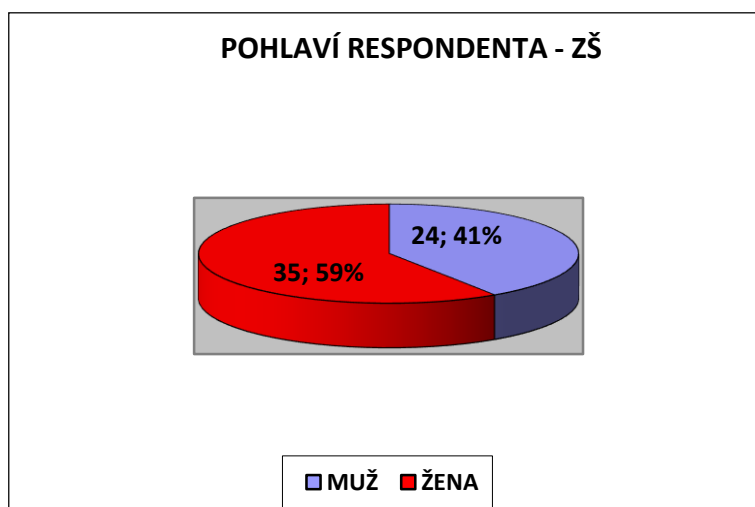
Věk respondentů byl od 11-ti do 15-ti let. Největší skupina byla 12-ti letých žáků, měla 39%. Skupina 11 a 15 let měla shodně po 17%. Následovali 13-ti a 14-ti letí žáci.

Otázka 2: Pohlaví respondentů:

Tabulka 7: Pohlaví respondenta - ZŠ

Pohlaví respondentů	MUŽ	ŽENA
Počet respondentů	24	35

Graf 2: Pohlaví respondenta - ZŠ

Z genderového hlediska převažovaly mezi respondenty dívky nad chlapci (59%:41%).

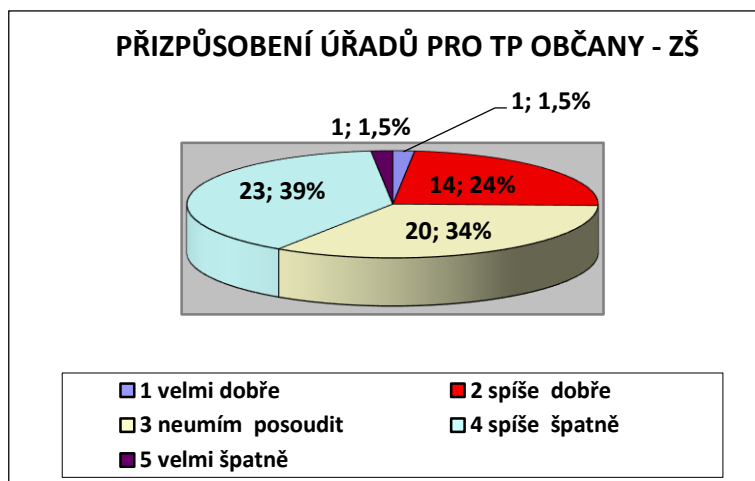
Analýza otázek 3 až 7 z dotazníků – měkká data.

Otázka 3: Jsou podle Vás úřady v Liberci přizpůsobené pro TP občany:

Tabulka 8: Přizpůsobení úřadů pro TP občany - ZŠ

Sledovaný vzorek/možnosti	1 velmi dobře	2 spíše dobře	3 neumím posoudit	4 spíše špatně	5 velmi špatně
Vzorek odpovědi celkem	1	14	20	23	1

Graf 3: Přizpůsobení úřadů pro TP občany - ZŠ

Nejvíce respondentů (38%) si myslí, že přizpůsobení úřadu pro TP je spíše špatné. Téměř shodná skupina (34%) ovšem situaci neumí posoudit. Vzhledem k tomu, že šlo o žáky 2. stupně ZŠ ve věku 11 – 15 let, lze tomuto číslu věřit, žákyním a žákům chybí zkušenosti a informace. Za spíše dobré označilo přizpůsobení úřadů 24% respondentů. Za velmi dobré

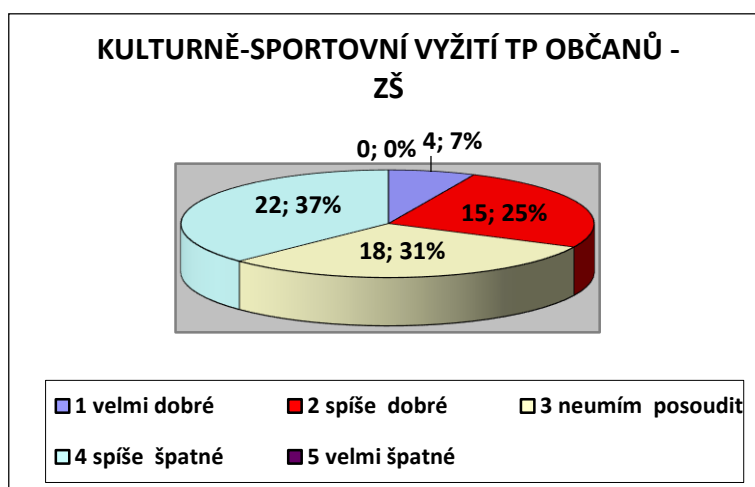
a velmi špatné označily tuto situaci pouze 3 % respondentů. Přesto někteří respondenti v otázce č. 7 volně vyjadřovali některé návrhy či náměty k zlepšení či zkvalitnění stavu.

Otázka 4: Mají TP občané dost možností na kulturně-sportovní vyžití:

Tabulka 9: Kulturně – sportovní vyžití TP občanů - ZŠ

Sledovaný vzorek/možnosti	1 velmi dobré	2 spíše dobré	3 neumím posoudit	4 spíše špatné	5 velmi špatné
Vzorek odpovědi celkem	4	15	18	22	0

Graf 4: Kulturně – sportovní vyžití TP občanů ZŠ

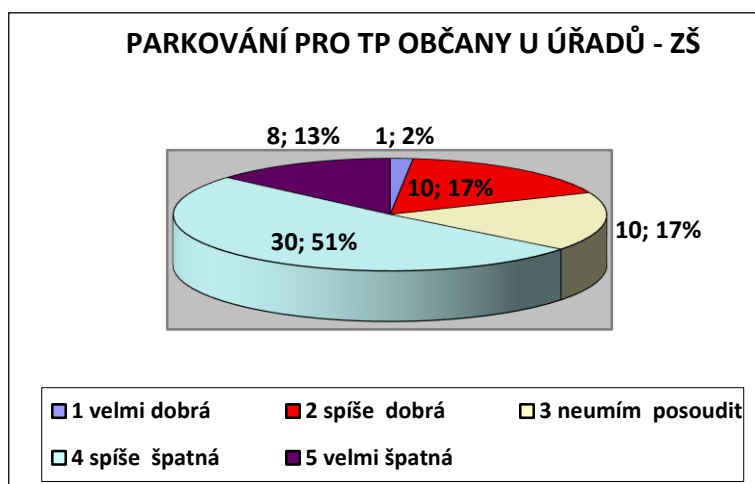
Největší skupina (37%) označila možnosti kulturního a sportovního vyžití pro TP občany jako spíše špatné. Druhá větší skupina (31%) neuměla tuto situaci posoudit. Vzhledem k tomu, že se jednalo o žáky ve věku 11 – 15 let, mají na váhavost nebo neznalost problému právo. Třetí velká skupina (25%) naopak posuzovala situaci jako spíše dobrou. Celkově lze konstatovat, že se názory na položenou otázku rozptýlily po třetinách. Velmi dobré a spíše dobré (32%), neumím posoudit (31%) a spíše špatné (37%).

Otázka 5: Ohodnoťte možnost parkování pro TP občany u úřadů v Liberci:

Tabulka 10: Parkování pro TP občany u úřadů – ZŠ

Sledovaný vzorek/možnosti	1 velmi dobrá	2 spíše dobrá	3 neumím posoudit	4 spíše špatná	5 velmi špatná
Vzorek odpovědi celkem	1	10	10	30	8

Graf 5: Parkování pro TP občany u úřadů - ZŠ

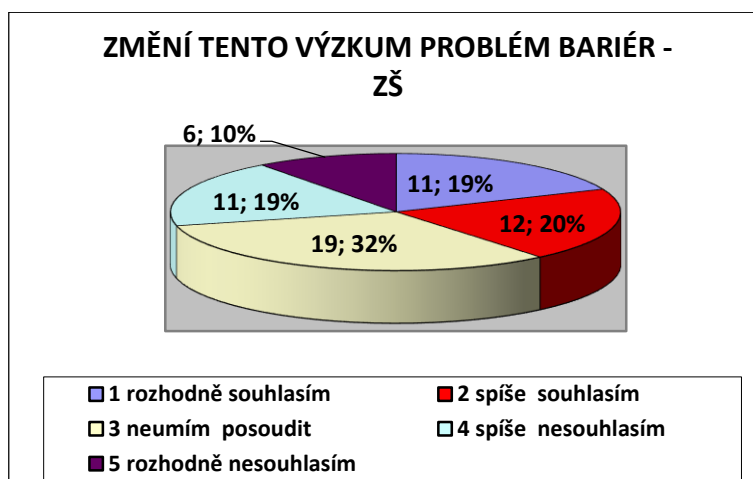
Možnost parkování pro TP občany u úřadů hodnotilo kladně 18% respondentů – žáků. Záporně ji naopak hodnotilo 64% žáků. Situaci neumělo posoudit 17% respondentů – žáků. Jsou to zajímavé výsledky. Buď jsou žáci více všímaví k dění na ulici a ve městě, nebo se již s problémem nemožnosti invalidy zaparkovat ve skutečnosti a reálném životě setkali. Je veřejně známou pravdou, že je před úřady málo vyhrazených míst pro TP občany, nebo jsou nevhodně realizována (ve svahu, vyznačený malý prostor pro manipulaci s vozíkem při vystupování či nastupování do vozu), nebo jsou již obsazena vozidlem zdravého a bezohledného člověka

Otázka 6: Myslíte si, že tento výzkum a jeho výsledky pomohou alespoň částečně vyřešit problém bezbariérovosti na úřadech, sportovištích a v kulturních budovách v Liberci ze strany odpovědných institucí:

Tabulka 11: Změní tento výzkum problém bariér - ZŠ

Sledovaný vzorek/možnosti	1 rozhodně souhlasím	2 spíše souhlasím	3 neumím posoudit	4 spíše nesouhlasím	5 rozhodně nesouhlasím
Vzorek odpovědi celkem	11	12	19	11	6

Graf 6: Změní tento výzkum problém bariér - ZŠ

Na tuto otázku převládají mírně optimistické výsledky. Kladně odpovědělo 39% respondentů – žáků. Záporné mínění uvádí naopak 29% respondentů. Situaci neumí posoudit 32% z nich. Rovněž u této otázky se názory respondentů rozdělily zhruba na třetiny. Potěšující je, že si mírná většina žáků myslí, že se dá s nepříznivou situací a skutečností nějak bojovat, a že i tento výzkum může pomoci k nějakému řešení.

Otázka 7: Co byste dále chtěli (navrhli) řešit v oblasti problematiky ZTP občanů: (Námět na další výzkum – volně vypište):

Tuto otázku jsem nechal otevřenou k volnému vyjádření, čehož někteří respondenti využili a napsali, co by chtěli zlepšit, kde vidí největší nedostatky a problémy. Vzhledem k jejich věku (11 – 15 let), malým životním zkušenostem a slabším vyjadřovacím projevem, jsou odpovědi opravdu stručné a dětsky upřímné.

Nebudu jejich odpovědi v této 7. otázce nijak hodnotit nebo zpracovávat. Vypíši je v jednom bloku tak, jak byly v dotazníku uvedeny, beze změn a úprav. Výstupy mohou posloužit také jako podklady pro další zkoumání.

- Úřad práce by měl dát tam značku na parkování;
- Vyřešit parkovací místa, toalety;
- Tak si to zkusit být 3 dny na vozíku;
- Bezbariérový přístup, výtahy, parkoviště v blízkosti úřadů;
- Mělo by se dát parkovat;
- Víc nájezdů na chodník, lepší výhled pro vozíčkáře v kině;

- Lepší nájezd na chodník;
- Nájezdy na chodníky a měla by být rovná zem, aby tam nebyly kostky;
- Lepší parkování, lepší přechody, lepší chodníky, lepší kostky před radnicí;
- Na náměstí by tam neměly být ty kostky, lepší nájezdy;
- Aby byl bezbariérový přístup všude,
- Divadlo F. X. Šaldy pro vozičkáře přístupné, na přechod pro pomalé chodce je to moc rychlé;
- Lidi by neměly posuzovat občany na vozíku;
- Zvýšit možnosti příchodů do různých budov (tam kde jsou jen schody);
- Lepší přechody.

4.2.2. Občané města Liberce – vyhodnocení dotazníků.

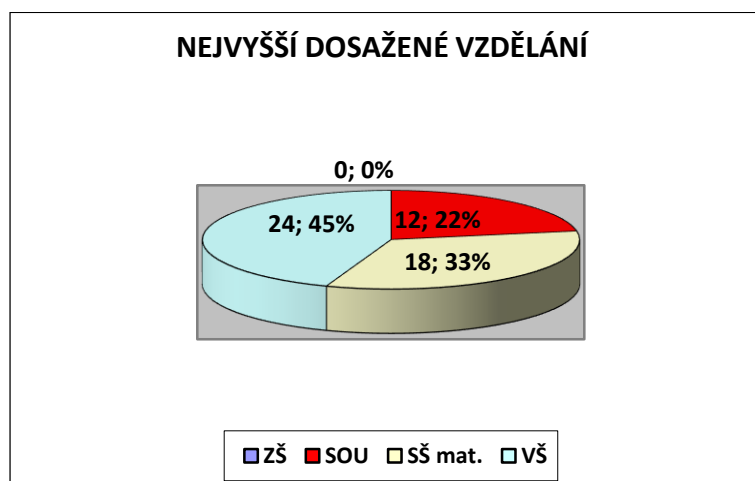
Analýza otázek 1 a 2 z dotazníků – tvrdá data.

Otázka 1: Dosažené vzdělání:

Tabulka 12: Nejvyšší dosažené vzdělání

Stupeň vzdělání	ZŠ	SOU	SŠ mat.	VŠ
Počet respondentů	0	12	18	24

Graf 7: Nejvyšší dosažené vzdělání

Téměř polovina respondent (45%) měla vysokoškolské vzdělání. Středoškolské vzdělání mělo 33% respondentů. SOU absolvovalo 22% respondentů. Mezi respondenty nebyl zastoupen žádný se základním vzděláním.

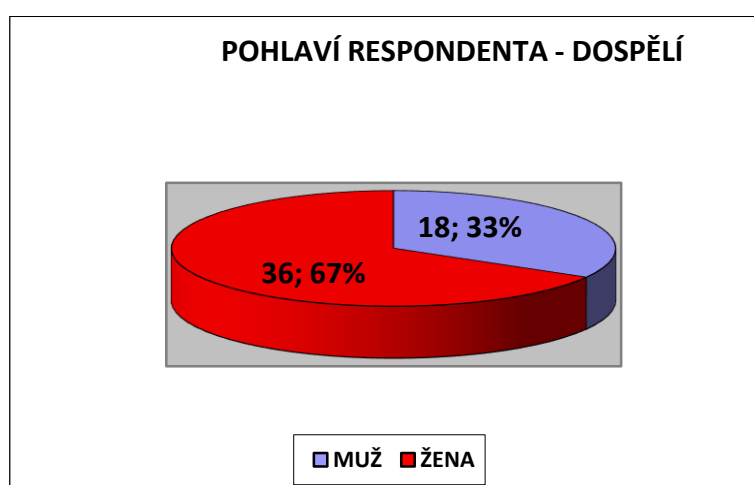
Vzhledem k faktu, že mezi respondenty byli zastoupeni rovněž úředníci a provozovatelé kulturních a sportovních objektů, jsou výsledky odpovídající. Pro úředníky je VŠ vzdělání standardní.

Otázka 2: Pohlaví respondentů:

Tabulka 13: Pohlaví respondenta - dospělí

Pohlaví respondentů	MUŽ	ŽENA
Počet respondentů	18	36

Graf 8: Pohlaví respondenta - dospělí

Z genderového hlediska převažovaly mezi respondenty ženy nad muži v poměru 2:1 (67:33 %).

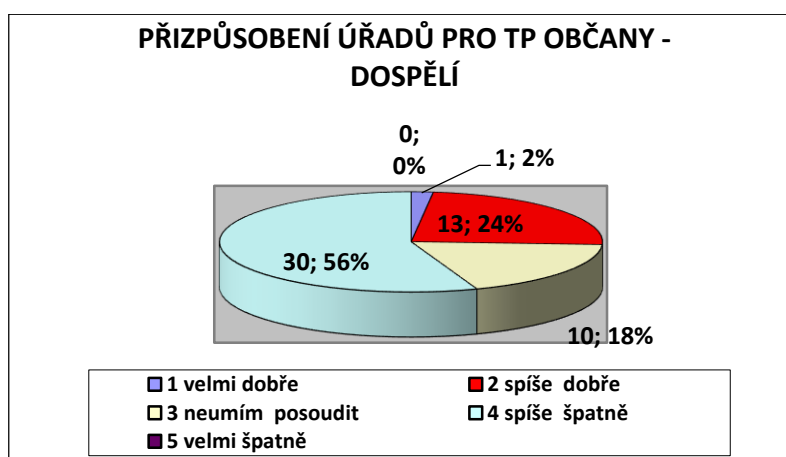
Analýza otázek 3 až 7 z dotazníků – měkká data.

Otázka 3: Jsou podle Vás úřady v Liberci přizpůsobené pro TP občany:

Tabulka 14: Přizpůsobení úřadů pro TP občany - dospělí

Sledovaný vzorek/možnosti	1 velmi dobře	2 spíše dobře	3 neumím posoudit	4 spíše špatně	5 velmi špatně
Vzorek odpovědi celkem	1	13	10	30	0

Graf 9: Přizpůsobení úřadů pro TP občany - dospělí

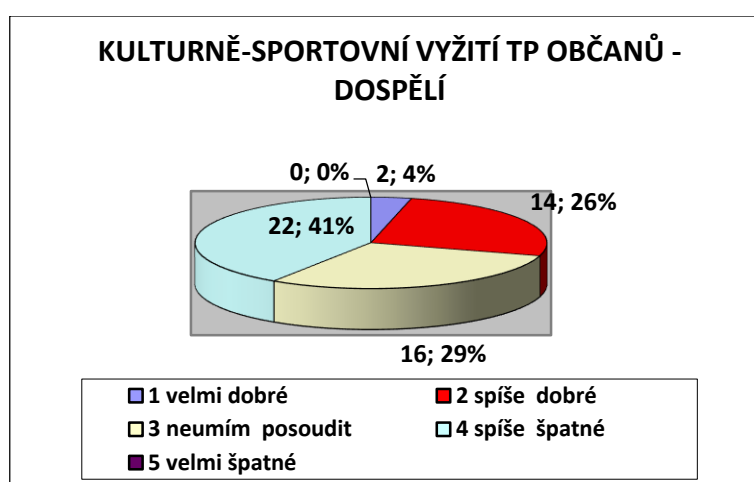
Nejvíce respondentů (55%) si myslí, že přizpůsobení úřadu pro TP je spíše špatné. Skupina čítající 19% situaci neumí posoudit. Za spíše dobré označilo přizpůsobení úřadů 24% respondentů. Za velmi dobrou označily tuto situaci 2 % respondentů. Někteří se k tématu přizpůsobení úřadů vyjádřili také ve volné otázce č. 7 v závěru dotazníku.

Otázka 4: Mají TP občané dost možností na kulturně-sportovní vyžití:

Tabulka 15: Kulturně – sportovní vyžití TP občanů - dospělí

Sledovaný vzorek/možnosti	1 velmi dobré	2 spíše dobré	3 neumím posoudit	4 spíše špatné	5 velmi špatné
Vzorek odpovědi celkem	2	14	16	22	0

Graf 10: Kulturně – sportovní vyžití TP občanů - dospělí

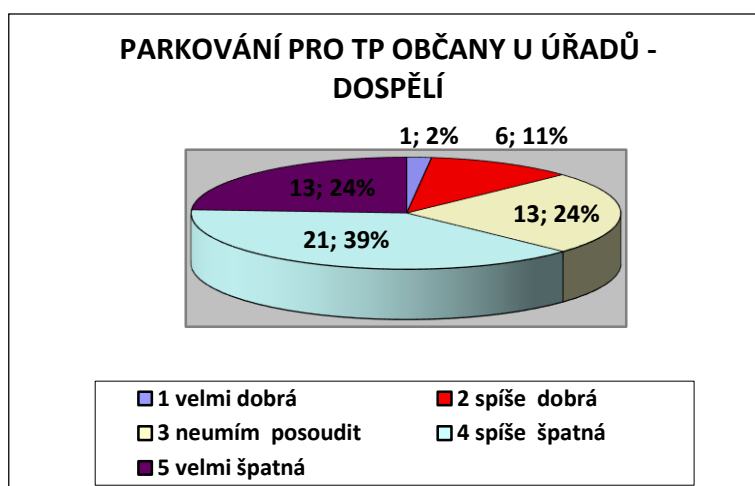
Největší skupina (40%) označila možnosti kulturního a sportovního vyžití pro TP občany jako spíše špatné. Druhá větší skupina (30%) neuměla tuto situaci posoudit. Třetí velká skupina (26%) naopak posuzovala situaci jako spíše dobrou. Možnost velmi dobré použili 4% respondentů. Na to, že je město Liberec krajskou metropolí, má vlastní galerie, divadlo, ZOO a botanickou zahradu, Home Credit arénu, iQLANDII a spoustu dalších nových atrakcí, je výsledek hodnocení této otázky zajímavý. Nové stavby jsou již zpravidla bezbariérové a parkovací místa pro TP občany jsou ze zákona zajištěna.

Otázka 5: Ohodnot'te možnost parkování pro TP občany u úřadů v Liberci:

Tabulka 16: Parkování pro TP občany u úřadů - dospělí

Sledovaný vzorek/možnosti	1 velmi dobrá	2 spíše dobrá	3 neumím posoudit	4 spíše špatná	5 velmi špatná
Vzorek odpovědi celkem	1	6	13	21	13

Graf 11: Parkování pro TP občany u úřadů - dospělí

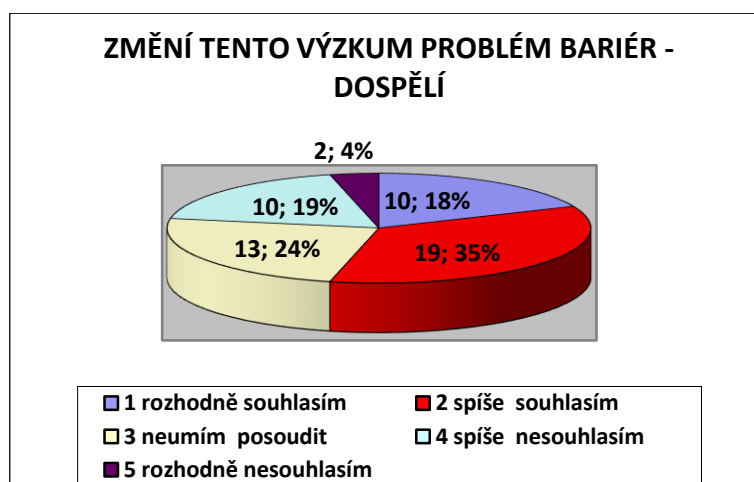
Možnost parkování pro TP občany u úřadů hodnotilo kladně pouze 13% respondentů – občanů města. Záporně ji naopak hodnotilo 63% občanů. Situaci neumělo posoudit 24% respondentů. Jsou to také zajímavé výsledky. Občané do odpovědí promítli své vlastní zkušenosti nebo zkušenosti svých blízkých či známých lidí. Před úřady je málo vyhrazených míst pro TP občany, nebo jsou nevhodně realizována (ve svahu, vyznačený malý prostor pro manipulaci s vozíkem při vystupování či nastupování do vozu), nebo jsou již obsazena vozidlem zdravého a bezohledného člověka, nebo dokonce zcela chybí.

Otázka 6: Myslíte si, že tento výzkum a jeho výsledky pomohou alespoň částečně vyřešit problém bezbariérovosti na úřadech, sportovištích a v kulturních budovách v Liberci ze strany odpovědných institucí:

Tabulka 17: Změní tento výzkum problém bariér – dospělí

Sledovaný vzorek/možnosti	1 rozhodně souhlasím	2 spíše souhlasím	3 neumím posoudit	4 spíše nesouhlasím	5 rozhodně nesouhlasím
Vzorek odpovědi celkem	10	19	13	10	2

Graf 12: Změní tento výzkum problém bariér - dospělí

Na tuto otázku převládají optimistické výsledky. Kladně odpovědělo 53% respondentů – občanů. Záporné mínění uvádí naopak 23% respondentů. Situaci neumí posoudit 24% z nich. Dobrá zpráva je, že si více než polovina občanů myslí, že tento průzkum může nebo pomůže situaci změnit k lepšímu (optimistických respondentů – žáků bylo o něco méně).

Otázka 7: Co byste dále chtěli (navrhli) řešit v oblasti problematiky ZTP občanů: (Námět na další výzkum – volně vypište):

Tuto otázku jsem nechal otevřenou k volnému vyjádření, čehož někteří respondenti využili a napsali, co by chtěli zlepšit, kde vidí největší nedostatky a problémy. Proti respondentům z prvního vzorku (žáci 2. stupně základních škol ve věku 11 – 15 let), z nichž někteří využili možnosti vyjádřit se v otázce č. 7, jsou názory a vyjádření respondentů vzorku č. 2 (dospělí občané města Liberce) přesněji formulované a více konkretizované na problém.

Nebudu jejich odpovědi v této 7. otázce nijak hodnotit nebo zpracovávat. Vypíši je v jednom bloku tak, jak byly v dotazníku uvedeny, beze změn a úprav. Výstupy mohou posloužit také jako podklady pro další zkoumání.

- Velmi nevhodné okolí úřadů pro parkování ZTP občanů (kostky, rozkopaný chodník), špatný přístup;
- Úřad ano, ale ne přístup k úřadu. Sport ano, ale kultura není možná v divadlech, přitom divadlo je to, o co je vozíčkář ochuzen. Parkování je hrůza. Chodníky bez překážky nejsou. Tady se totiž furt něco kope. Pokud někdo nepotřebuje jenom čárku za snahu, pak je možné, že se snad i někdo bude zajímat o postižené občany. Oni totiž nejsou postižení, protože chtějí, ale proto, že se to stalo;
- České titulky u čes. filmů pro neslyšící, veškerá! MHD pro lidi na vozíku, v obchodech regály dosažitelné z vozíku, bezbariérovost obchodů, větší informovanost veřejnosti, více asistenční péče ve veřejném prostoru, zvukové komentáře pro nevidomé, alternativní kultura pro nevidomé a neslyšící, BĚŽNĚ!, nejen výjimečně, chodníky! – širší, hladší, vůbec nějaké, když chybí, zábradlí a madla;
- Myslím, že ve stavebním zákonu jsou dané podmínky pro nové stavby a rekonstrukce už se zakomponováním ZTP, ale staví to lidé bez zkušeností a postaví opět něco nevhodného – má zkušenost;
- Především sjezdy z parkovišť a obrubníky;
- Integrace hezká myšlenka, ale školy nejsou bezbariérové;
- Více nájezdů na chodníky;
- Nájezdy na chodníky a přechody;
- Možnosti kulturně-sportovního vyžití, přístup kamkoliv;
- Více asistentů;
- Více asistentů;
- Více asistentů;
- Vyřešit parkovací místa, toalety;
- Více bezbariérových úřadů, výtahy, parkoviště v blízkosti, místa pro TP na parkovištích;
- Lepší informovanost o jejich možnostech;
- Více možností uplatnění na trhu práce;
- Nájezdy na chodníky;
- Chodníky bez děr, lepší přístup do menších provozoven, zimní údržba chodníků a parkovišť;

- Konečně vytvořit bezpečný přechod ze Zhořelec. ul. do Ostřížové ul. VB je v ul. Krajská (nikoho nezajímá tento problém);
- Chodníky rovné bez děr, bezbariérové přístupy do služeb města, zimní údržba;
- Kvalita přístupových cest v blízkosti ZŠ a MŠ pro tělesně postižené!;
- Nájezdy chodníků, kvalita chodníků;
- Přístupová cesta + parkování u ZŠ a MŠ pro TP.

Jde o doslovný přepis jejich skutečného písemného vyjádření v rámci otázky č. 7 (volné). Rovněž dospělí obyvatelé města (podobně jako žáci) si uvědomují problematiku bariér a nedostatky v urbanistickém řešení přechodů, vstupů, přejezdů, povrchu chodníků apod. V otázce č. 7 na tyto nešvary docela podrobně a se znalostí věci a zkušenostmi, odpověděli svými poznámkami.

4.3. Analýza skutečného stavu některých úřadů, kulturních a sportovních objektů v Liberci z pořízení fotodokumentace.

V této části se budu zabývat skutečnou realitou na vybraných objektech v Liberci, která je zdokumentována na následujících fotografiích. U každé fotografie je přidán můj osobní názor. Já jako kvadruplegik (postižení všech čtyř končetin) přejezdů sám obrubník, který je vysoký cca 3 cm. Ohledně sklonu vozovky, či chodníku nejsem schopen určit přesné číslo, protože vše závisí na povrchu. Všechny fotografie v této části bakalářské práce byly pořízeny dne 27. dubna 2015.

Obrázek 5: Magistrát města Liberce

Vstup do objektu je bezbariérový, Vyhrazené parkovací místo v blízkosti Magistrátu vůbec není, což je podle mého názoru velký problém.

Obrázek 6: Pobočka České správy sociálního zabezpečení

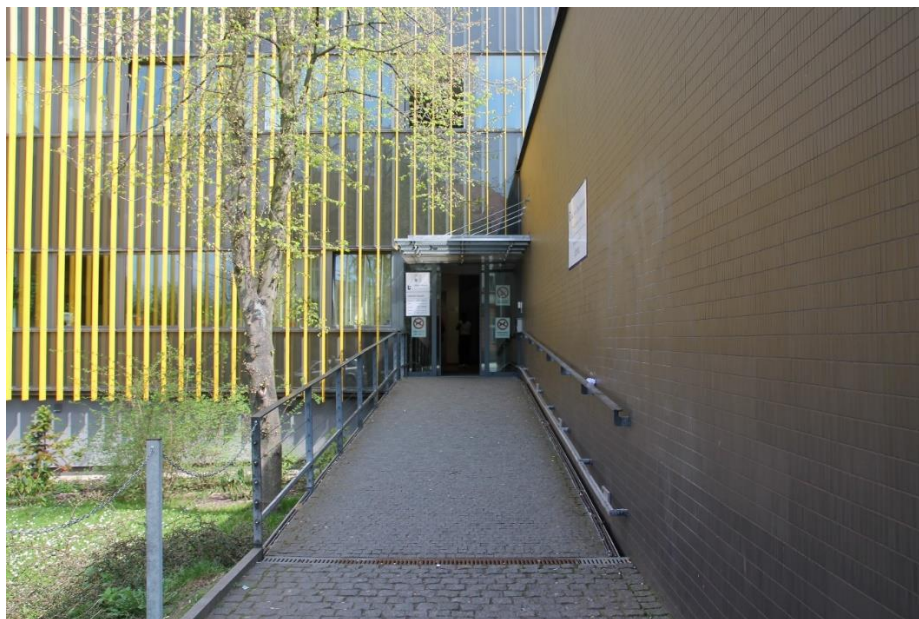
Přístup do budovy je plně bezbariérový.

Obrázek 7: Parkovací místa u ČSSZ – pobočka Liberec

Na parkovacím místě se velice špatně vystupuje – velký sklon, kostky. Obtížná je cesta z parkovacího místa ke vstupu do úřadu, kterou komplikuje velký sklon chodníku a povrch, ze kterého je chodník vydlážděn.

Obrázek 8: Úřad práce v Liberci

Vchod je přizpůsoben pro TP občany.

Obrázek 9: Parkování u Úřadu práce

Parkovací místo je nevyhovující – sklon, vzdálenost od úřadu, kostky. Od tohoto vyhrazeného parkovacího místa se já osobně na úřad nedostanu. Potřebuji pomoc dospělé osoby se sjezdem po silnici a následným nájzdem na chodník.

Obrázek 10: Magistrát města Liberce – Odbor sociální péče

Bezbariérovostí je dosaženo pomocí schodišťové plošiny.

Obrázek 11: Vyhrazené parkování pro TP - Magistrát města Liberce – Odbor soc. péče

Parkovací místa jsou vcelku vyhovující a i nájezd na chodník jsem schopný zvládnout sám.

Obrázek 12: Divadlo F. X. Šaldy

Budova je totálně nevhodná pro vozičkáře. Do budovy vedou schody a pohyb uvnitř divadla také není možný – je zde mnoho schodů.

Obrázek 13: Parkovací místo u Divadla F. X. Šaldy

Prostor parkovacího místa je dostačující. Komplikací při vystupování vozičkáře je kanál.

Obrázek 14: Vstup do Naivního divadla

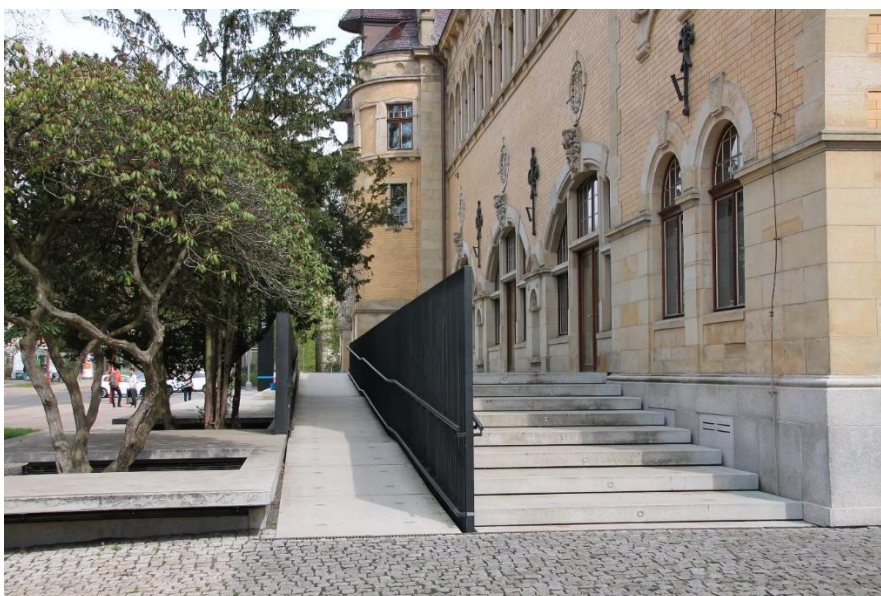
Z fotografie je na první pohled patrné, že do divadla se vozičkář nedostane. Žádný bezbariérový vstup není. Parkovací místa vůbec nejsou.

Obrázek 15: Malé divadlo

Toto divadlo je jediné v Liberci bezbariérové.

Obrázek 16: Oblastní galerie v Liberci

Budova po celkové rekonstrukci, proto vyhovuje TP občanům. Pohyb na vozíku zneprůjemňují kostky na chodníku před nájezdem do budovy.

Obrázek 17: Severočeské muzeum v Liberci

Vstup do budovy je bariérový, ale v zadní části muzea mají nájezdovou plošinu a výtah. Příjezdová cesta k nájezdu je nevhodná pro vozíčkáře – je udělána z malých šterkových kamínků, po kterých je pohyb na vozíku velice obtížný. Vozíčkářům muzeum povoluje zaparkovat hned v blízkosti bezbariérového vstupu.

Obrázek 18: Sport Park Liberec

Celý objekt je bezbariérový. Uvnitř objektu se dá snadno manipulovat s invalidním vozíkem. Ve venkovních prostorách jízdu zpřístupňuje dlažba, ze které jsou vydlážděny chodníky.

Obrázek 19: Parkovací místa ve Sport Parku Liberec

Jelikož se jedná o velký komplex sportovišť, tak je zde i dostatek vyhrazených míst pro parkování TP občanů.

Stadion FC Slovan Liberec

Pro TP fanouška jsou vyhrazena místa, na která se dostane bez problémů, parkovacích míst je dostatek.

Kina v Liberci

Multikina v Liberci jsou plně bezbariérová (jsou součástí velkých nákupních center). V sálech jsou přímo vyhrazená místa pro invalidní vozík.

4.4. Terénní cvičení s vybranými účastníky na 2. stupni ZŠ po Liberci

V terénním cvičení, kterého se zúčastnili žáci 8. třídy základní školy, měli za úkol zmapovat trasu od ZŠ a MŠ pro tělesně postižené Liberec na Magistrát města Liberce. Do cvičení se zapojilo celkem 9 žáků, z toho 2 byli na invalidním vozíku. Jeden z nich trasu absolvoval na mechanickém vozíku a druhý na elektrickém vozíku. Terénní cvičení proběhlo až po vyplnění dotazníků, aby vyplňování nebylo ovlivněno poznatky, které při něm žáci nabyli.

Terénní cvičení proběhlo v rámci výuky zeměpisu na základní škole v dopoledních hodinách v měsíci dubnu, který je po klimatické stránce příznivější než zimní období v Liberci (říjen-březen).

Žáci se rozdělili do dvou skupin. Jedna skupina popisovala cestu žáka na mechanickém vozíku, druhá skupina mapovala úskalí po cestě žáka na elektrickém vozíku. Obě skupiny dostaly dohromady plánek Liberce, do kterého zakreslily trasu (viz příloha C). Dále dostali papír, na který zapisovali překážky během cesty na Magistrát města Liberec. (viz přílohy D a E).

Žáci se zhostili zadaného úkolu velice zodpovědně. Na papír zapisovali všechny možné bariéry, se kterými se během cesty setkali. Všimli si všech maličností, které velice znesnadňují pohyb na vozíku.

5. ZÁVĚR

Již deset let jsem po úrazu páteře odkázán na invalidní vozík a s tím spojenou pomoc od druhých. Každý den se setkávám s překážkami, které mi, někdy více, někdy méně komplikují běžný život. Z tohoto důvodu jsem si zvolil téma Bezbariérovosti v Liberci na úřadech, v kulturních objektech a na sportovištích. Ve své práci jsem se snažil objektivně a pomocí vlastních zkušeností zmapovat bezbariérovost na vybraných místech v Liberci. Vím, že evropská i česká legislativa pamatuje ve svých zákonech a vyhláškách na tělesně postižené, ale tyto normy nejsou vždy plně dodržovány. Myslím si, že v tomto by velice pomohlo, kdyby si úředníci, kteří jsou zodpovědní za dodržování těchto norem, sami vyzkoušeli prožít jeden den na invalidním vozíku.

V dotazníkové části jsem se snažil zjistit, jak vnímají problém bezbariérovosti žáci 2. stupně na ZŠ a také obyvatelé Liberce. V obou případech bylo těžké pro respondenty situaci posoudit. Je to pochopitelné, neboť i já před úrazem jsem toto vůbec nesledoval. Díky upoutání na vozík jsme si já i lidé z mého blízkého okolí začali všimnout bariér, které jsou všude kolem nás. Zdravý člověk je nevnímá, protože ho v ničem neomezují.

V rámci terénního cvičení jsme se snažili s vybranými žáky zmapovat cestu od ZŠ a MŠ pro TP v Liberci na Magistrát města Liberce, který se nachází v centru města. Během tohoto cvičení si děti uvědomili, že po cestě se vyskytuje opravdu mnoho nástrah, se kterými se musí vozíčkář vypořádat (jako je sklon chodníku, nájezdy na chodník, nevyhovující povrch, atd.). Ještě více by pomohlo této problematice, kdyby se obdobný projekt začlenil do výuky na všech základních školách.

Myslím si, že problematika bezbariérovosti se dostává do popředí i díky stále častějšímu začleňování tělesně postižených do „normálního“ života. Doufám, že má bakalářská práce alespoň trochu přispěje ke zlepšení situace nejen v Liberci.

6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- ANON, 2015. *Sobotka si vyzkoušel den na vozíku*. [online]. Aktualizace 24. 4. 2015 [vid. 2. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/367972-sobotka-si-vyzkoušel-den-na-voziku-handicapovanym-chce-pomoci.html>
- DOKUMENTY EU. http://europa.eu/eu-law/index_cs.htm a <https://www.euroskop.cz/>
- DOKUMENTY OSN. <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>
- DRAHOŠ, V., 2000. *Bariérové a bezbariérové vstupy veřejných budov*. Bakalářská práce. FP TU Liberec.
- FILIPIOVÁ, D., 2002. *Projektujeme bez bariér*. 1. vyd. Praha: MPSV. <http://www.dmapraha.cz/katalog/> (katalog kompenzačních pomůcek) http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/zivot_v_praze/praha_bezbarierova/o_projektu/index.html
- ISBN 80 -7178-197-5.
- ISBN 80-86552-18-7.
- MATOUŠEK, O. A KOL., 2005. *Sociální práce v praxi*. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- NOVOSAD, L., 1997. *Některé aspekty socializace lidí se zdravotním postižením*. Kapitoly ze sociologie handicapu. 1. vyd. Liberec: TUL. ISBN 55-046-97.
- NOVOSAD, L., 2000. *Základy speciálního poradenství*. Struktura a formy poradenské pomoci lidem se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním. 1. vyd. Praha: Portál.
- NOVOSAD, L., 2002. *Kapitoly ze základů speciální pedagogiky*. Somatopedie. 1. vyd. Liberec: TUL. ISBN 80-7083-563-X.
- VÁGNEROVÁ, M., 1999. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Variabilita a patologie lidské psychiky. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-214-9.
- VINDYŠ, P., 2010. *Bariéry mezi lidmi*. Bakalářská práce. FP TU Liberec.
- VINDYŠ, P., 2012. *Komparace legislativy ve vztahu k ZTP občanům v ČR a SR*. Názory ZTP občanů v Libereckém kraji na řešený problém. Diplomová práce. Metropolitní univerzita Praha.
- Vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006
- WIKIPEDIE, otevřená encyklopedie [online]. Aktualizováno 26.2.2015 [vid. 25.4.2015]. Dostupné z http://cs.wikipedia.org/wiki/Maslowova_pyramida
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993
- Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006
- Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993

7. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Premiér Bohuslav Sobotka na invalidním vozíku

Příloha B: DVD s videozáznamem a fotodokumentací z terénního cvičení

Příloha C: Zakreslená trasa z terénního cvičení do mapky

Příloha D: Seznam problémů, které si žáci zapsali během cesty – elektrický vozík

Příloha E: Seznam problémů, které si žáci zapsali během cesty – mechanický vozík

Příloha F: Dotazník pro žáky 2. stupně ZŠ

Příloha G: Ukázka vyplněného dotazníku od žáka na 2. stupni ZŠ

Příloha H: Dotazník pro obyvatele Liberce

Příloha Ch: Ukázka vyplněného dotazníku od náhodně vybraného občana Liberce

Sobotka si vyzkoušel den na vozíku. Handicapovaným chce pomoci.

Premiér Bohuslav Sobotka (ČSSD) se jako šéf Rady vlády pro zdravotně postižené rozhodl strávit páteční den na kolečkovém křesle, aby zjistil, co handicapované lidi nejvíce trápí. Po rozhovoru s vozíčkáři seznal, že je to zejména nedostatek asistentů, kteří postiženým pomáhají zvládat každodenní strasti. Z rozpočtu chce proto vyčlenit více peněz na sociální služby.

„V letošním roce jsme zajistili zhruba sedm a tři čtvrtě miliardy korun na dotace na sociální **služby, v příštím roce bychom chtěli, aby to bylo alespoň osm miliard korun. To je návrh, se kterým půjdu na jednání o rozpočtu,**“ prozradil předseda vlády novinářům.

Premiér Sobotka trávil celý svůj pracovní den na invalidním vozíku.

FOTO: Jan Handrejch, [Právo](#)

Na kolečkové křeslo usedl premiér na Úřadě vlády už v sedm ráno. Rady, jak se na vozíku pohybovat, získal od Jiřího Trávy z organizace Prosaz, která pomáhá zdravotně postiženým osobám. Premiérovi věnoval i vlastní vozíčkářské rukavice.

Pomáhali i bodyguardi

Pro Sobotku byl pohyb na vozíku nový zážitek. „Měl jsem v životě štěstí do té míry, že sedím nyní na vozíku poprvé. Když si člověk uvědomí, co to všechno obnáší, tak to není jednoduchá věc. Není ale otázka, jestli já to zvládnou. Otázka je, co musíme udělat pro lidi, kteří to musejí zvládat každý den,“ řekl novinářům.

Premiér Bohuslav Sobotka si vyzkoušel, jaký je život s handicapem.

FOTO: Jan Handrejch, Právo

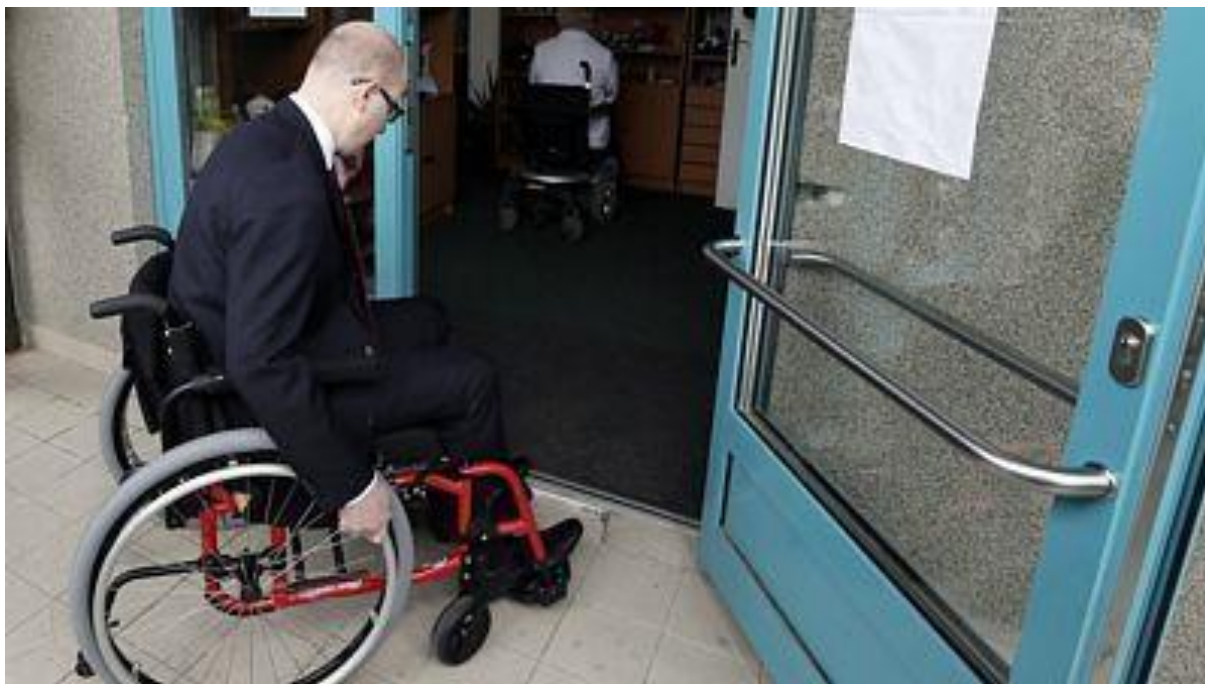
S pohybem premiérovi pomáhala asistentka z organizace Prosaz Romana Fenclová, ale i bodyguardi.

K dispozici měl předseda vlády navíc celý den i služební automobil.

„Pan premiér má kolem sebe tolik lidí, že ho určitě nenechají na holičkách. Ale je vidět, že je nejistý. Je to složité pro člověka, který na tom sedí poprvé. Zvlášť předseda vlády, který musí působit důstojně,“ řekl Právu Tráva.

Vedl si dobře

Fenclová Právu prozradila, že na začátečníka si premiér vedl první den na kolečkovém křesle dobře. „Problém je to nastupování do automobilu. Na to musíte mít sílu v ruce. Ale on má, není to slaboch. Větší problém by měl v terénu,“ řekla Právu.

Obtížné je to s vozíkem v terénu

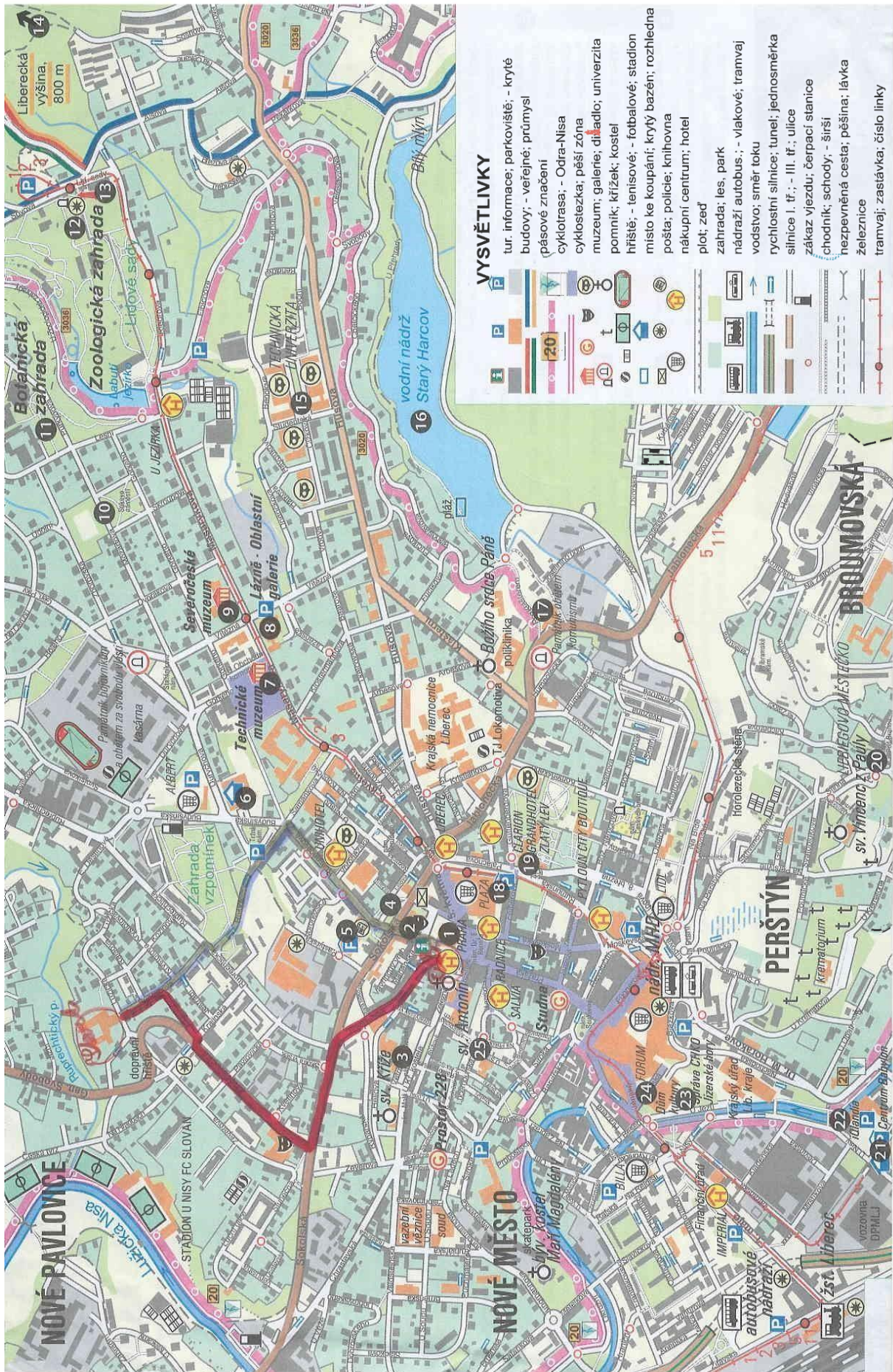
FOTO: Jan Handrejch, Právo

Premiér jednal i s představiteli organizace Prosaz, která handicapovaným pomáhá. Předsedkyně Iveta Pešková novinářům prozradila, že schůzka proběhla v dobré náladě. Příští by se pak prý měla odehrát přímo na Úřadu vlády.

„Je strašně důležité, že pan premiér uznal potřebnost osobní asistence. Je vidět, že se o problematiku hluboce zajímá,“ řekla novinářům.

Sobotka dodal, že s Peškovou jednal především o způsobu, jakým systém poskytování osobních služeb funguje. Za problém považuje především příliš dlouhou dobu, kterou rozdělování dotací trvá. S ministryní práce a sociálních věcí Michaelou Marksovou Tominovou (ČSSD) chce proto hovořit o tom, jak tuto dobu zkrátit.

Příloha C: Zakreslená trasa z terénního cvičení do mapky

BUDOVOVA – DĚRANÝ CHODNÍK KŘÍŽOVÁNÍ
JESTŘEBÍ ULICE – PROZRAČNÉ VÝSLEDY VĚTRU NA PŘECHOD
ROZBÝTÝ
ELEKTRICKÝ VOZ.
DEZOLAČNÍ SÍŤ
CHODNÍK U DĚRANÉ STANICE
NAJEZD NA CHODNÍK
PŘECÍD

RUSKÁ –

VĚLKÝ SKOK NA PŘECHOD PŘI HODUSTU PA ŮBT
PRUTKY KOPEC ACIDÍŤY)
KŘÍŽOVÁNÍ S VÝŠKOVÝM KOPEM
VĚŠKÁ MĚŘENÍ
MĚROUČNÝ CHODNÍK

Tržní náměstí

Stoupaní (přes špatný povrch a přečasto)

až pře bránu, rozbitý chodník
blbý nájezd na chodník

Velká díra na chodníku

špatný kostky, vozík bez pomoci nezvládne sám
na chodníku hejsací kostky
Přesíždíme přes mase

prutky sjezd z rampy káňal u prostřed chodníku
rozbitý chodník
sjezd z chodníku u každé pošty
nelze sjezd bez pomoci

Výsoky a chodník u informačního centra

Přijedeme k magistratu

Magistratu

PRO TÝKOPCEL
KAM ONY PACHODNIK ✓
MOC VĚKÝ SEŠ TUP Z CHODNÍČ

Vystoupke kůstky sková
přechod Bz Anandě bez ponoci nekce přejet
vysoký chodník

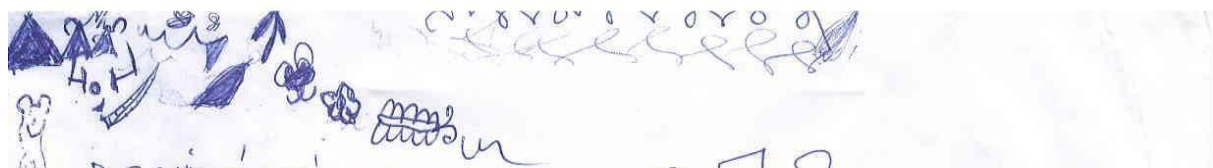
• PŘECHOD BZUS CE HRRAATĚ VYSIO - P. CE
KOTBY

VOZEK DEZBOMUNTA
PŘECHOD NEJDĚ PŘES TA BEZ PŮMOCI
A KLETRÝ KÝ I AKÝ MĚJTE

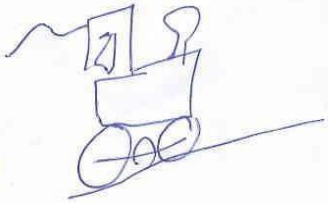
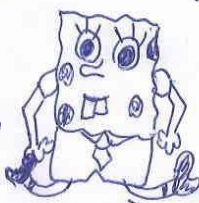
VELKÁ DÍŤAU PROSÍMĚ PĚR
PŘECHOD PROCHOD VOZEJK MASTAČI, JAKÉ
VELKÉ PŘEJEZDY NA CHODNÍČ

CEM LE MOC VSTĚLÝ
DÍŤAU MĚ Z DU
SPĚTÍ MĚ ZDI DORES TA U DACE
STRAŠNĚ DMOJÍ SICMCI BOLĚTA

ROZBITÝ NAJEZDY
ROZBITÁ SILNICE
VYSOKÉ NAJEZDY
VYSOKÝ CHODNÍK NA PŘECHOD

VELKÉ DYBY NA CHODNÍKU
POPRAŠKANÝ CHODNÍK
NEROVNOSTI
NEVYHOVUJÍCÍ KANAŁY
~~ŠPATNÁ~~ ŠPATNÁ ZATAČKA
ŠPATNĚ OPRAVENÝ CHODNÍK
DÍRA U NAJEZDU
ŠPATNĚ KOČÍČÍ HLAVY
SJEZD JE ŠPATNÝ
~~PŘEMÁVÁNÍ~~
NEJSOU NAJEZDY
ÚZKÝ CHODNÍK
BUBĚ SE ^{SKORO} SJIŽDÍ Z CHODNÍKU
HYDRANTY U PROSTŘED CHODNÍKU
ROZBITÁ SILNICE

MECHANICKÝ VOZÍK

DOTAZNÍK VLASTNÍ KONSTRUKCE

Analýza postojů a názorů žáků 2. stupně základních škol z Libereckého kraje k bezbariérovosti v Liberci.
(příloha k bakalářské práci)

. Provádím výzkum na výše uvedené téma v oblasti města Liberce. Odpovědi zpracuji v závěrečné bakalářské práci a budou uloženy na Technické univerzitě Liberec.

Dotazník vyplňujete zcela anonymně. Žádám Vás o pečlivé, čitelné vyplnění a pravdivé odpovědi na otázky. Váš názor, který je nejbližší pravdě na položenou otázku označte zakroužkováním pouze jedné číslice (na stupnici 1-5) nad slovním hodnocením. U otázky otevřené-doplňovací, dopište do volného prostoru svoje stanovisko, názor, námět volným způsobem.

Cílovou skupinou respondentů jsou žáci 2. stupně základních škol v Liberci.

Výzkumem chci analyzovat poznatky, postoje a názory žáků 2. stupně základních škol na problematiku bezbariérovosti v Liberci. Získat odpovědi, jaké problémy musí TP občané překonávat při návštěvách důležitých úřadů, sportovišť a kulturních zařízení v Liberci (problémy s parkováním, se vstupem do budov, pohybem po úřadech, atd.)

1. Věk: (napište věk)

2. Pohlaví: (zakroužkujte)

MUŽ – ŽENA

3. Jsou podle Vás úřady v Liberci přizpůsobené pro TP občany:

1	2	3	4	5
Velmi dobře	Spíše dobře	Neumím posoudit	Spíše špatně	Velmi špatně

4. Mají TP občané dost možností na kulturně-sportovní vyžití:

1	2	3	4	5
Velmi dobré	Spíše dobré	Neumím posoudit	Spíše špatně	Velmi špatně

5. Ohodnot'te možnost parkování pro TP občany u úřadů v Liberci:

1	2	3	4	5
Velmi dobrá	Spíše dobrá	Neumím posoudit	Spíše špatná	Velmi špatná

6. Myslíte si, že tento výzkum a jeho výsledky pomohou alespoň částečně vyřešit problém bezbarierovosti na úřadech, sportovištích a v kulturních budovách v Liberci ze strany odpovědných institucí:

1	2	3	4	5
Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Neumím posoudit	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím

7. Co byste dále chtěli (navrhli) řešit v oblasti problematiky ZTP občanů: (Námět na další výzkum – volně vypište):

.....

.....

Děkuji Vám za spolupráci a vyplnění dotazníku.

DOTAZNÍK VLASTNÍ KONSTRUKCE

Analýza postojů a názorů žáků 2. stupně základních škol v Libereckém kraji (bezbariérovosti v Liberci)
 (vzhledem k závažné situaci)

Výzkum na výše uvedené téma v oblasti města Liberce. Odpovědi zpracují v závěrečné tabulce práce a budou uloženy na Technické univerzitě Liberce.

Dotazník vyplňujete zcela anonymně. Žádám Vás o pečlivé, čitelné vyplnění a pravidelné odpovědi na otázky. Váš názor, který je nejlépe proveden na položené otázce označte zaokrúhlením pouze jedné číslice (na stupnici 1-5) pro slovnité hodnocení. U otázek otevřené-odpověď, dostávejte do volného prostoru svoje stanovisko, názor, námět volným způsobem.

Cílovou skupinou respondentů jsou žáci 2. stupně základních škol v Liberci.

Výzkumem chceme analyzovat poznatky, postoje a názory žáků 2. stupně základních škol na problematiku bezbariérovosti v Liberci. Získat odpovědi, jaké problémy musí TP občane přeloučovat při návštěvách veřejných úřadů, sportovišť a kulturních zařízení v Liberci (problémy s parkováním, sádkou, vstupem do budov, pohybem po úřadech, atd.)

1. Věk: (neptejte vás)

15

2. Pohlaví: (obkružte):

MUŽ

ŽENA

3. Jsou podle Vás úřady v Liberci přizpůsobené pro TP občany:

1	2	3	4	5
Velmi dobře	Spíše dobře	Neumím posoudit	Spíše špatně	Velmi špatně

4. Mají TP občane dost možností na kulturně-sportovní vyžití:

1	2	3	4	5
Velmi dobře	Spíše dobře	Neumím posoudit	Spíše špatně	Velmi špatně

5. Ohodnočte možnost parkování pro TP občany u úřadů v Liberci:

1	2	3	4	5
Velmi dobře	Spíše dobře	Neumím posoudit	Spíše špatně	Velmi špatně

6. Myslíte si, že tento výzkum a jeho výsledky pomohou alespoň částečně vyřešit problém bezbariérovosti na úřadech, sportovištích a v kulturních budovách v Liberci ze strany odpovědných institucí:

1	2	3	4	5
Koordinátě spíše laciná	Spíše spíše laciná	Neumím posoudit	Spíše nekoordinátě laciná	Rozhodně nekoordinátě laciná

7. Co byste dále chtěli (navrhli) řešit v oblasti problematiky ZIT občane: (Námět na další výzkum)

.....
 BEZBARIEROVÝ PŘÍSTUP, VÝTAHY,
 PARKOVIŠTĚ V BLÍZKOSTI ÚŘADŮ

Děkuji Vám za spolupráci a vyplnění dotazníku.

DOTAZNÍK VLASTNÍ KONSTRUKCE

Analýza postojů a názorů obyvatel Liberce k bezbariérovosti v Liberci.
(příloha k bakalářské práci)

. Provádím výzkum na výše uvedené téma v oblasti města Liberce. Odpovědi zpracuji v závěrečné bakalářské práci a budou uloženy na Technické univerzitě Liberec.

Dotazník vyplňujete zcela anonymně. Žádám Vás o pečlivé, čitelné vyplnění a pravdivé odpovědi na otázky. Váš názor, který je nejbližší pravdě na položenou otázku označte zakroužkováním pouze jedné číslice (na stupnici 1-5) nad slovním hodnocením. U otázky otevřené-doplňovací, dopište do volného prostoru svoje stanovisko, názor, námět volným způsobem.

Cílovou skupinou respondentů jsou obyvatelé Liberce.

Výzkumem chci analyzovat poznatky, postoje a názory obyvatel Liberce na problematiku bezbariérovosti v Liberci. Získat odpovědi, jaké problémy musí TP občané překonávat při návštěvách důležitých úřadů, sportovišť a kulturních zařízení v Liberci (problémy s parkováním, se vstupem do budov, pohybem po úřadech, atd.)

1. Dosažené vzdělání: (zakroužkujte)

Základní-ZŠ Střední-SOU Střední s mat.-SŠ Vysokoškolské-VŠ

2. Pohlaví: (zakroužkujte)

MUŽ – ŽENA

3. Jsou podle Vás úřady v Liberci přizpůsobené pro TP občany:

1	2	3	4	5
Velmi dobře	Spíše dobře	Neumím posoudit	Spíše špatně	Velmi špatně

4. Mají TP občané dost možností na kulturně-sportovní vyžití:

1	2	3	4	5
Velmi dobré	Spíše dobré	Neumím posoudit	Spíše špatně	Velmi špatně

5. Ohodnot'te možnost parkování pro TP občany u úřadů v Liberci:

1	2	3	4	5
Velmi dobrá	Spíše dobrá	Neumím posoudit	Spíše špatná	Velmi špatná

6. Myslíte si, že tento výzkum a jeho výsledky pomohou alespoň částečně vyřešit problém bezbariérovosti na úřadech, sportovištích a v kulturních budovách v Liberci ze strany odpovědných institucí:

1	2	3	4	5
Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Neumím posoudit	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím

7. Co byste dále chtěli (navrhli) řešit v oblasti problematiky ZTP občanů: (Námět na další výzkum – volně vyplňte):

.....
.....

Děkuji Vám za spolupráci a vyplnění dotazníku.

DOTAZNÍK VLASTNÍ KONSTRUKCE

Analýza postojů a názorů obyvatel Liberce k bezbariérovosti v Liberci.
(příloha z české úřední práce)

. Prorádním výsledkem na výše uvedeném téma v oblasti města Liberce. Odpovědi zpracuji v závěrečné zprávě, která se přičítá budou uložená na Technické univerzitě Liberec.

Dotazník vyplňujete zcela anonymně. Žádám Vás o pečlivé, šetrné vyplnění a především odpovědi na otázky. Vše názor, který je nejbližší pravdě na položené otázce označte za svou odpověď pouze jedním číslem (na stupnici 1-5) nad slovníkem hodnocením. U otázek uvedených duplikátů, doplňte do volného prostoru svoje stanovisko, názor, námět volným způsobem.

Cílem výzkumu resp. cílem jsou obyvatelé Liberce.

Výzkumem chci analyzovat poznatky, postoje a názory obyvatel Liberce na problematiku bezbariérovosti v Liberci - Získat odpovědi, jako problematicky musí TP občané překonávat při návštěvách důležitých činností, sportovních a kulturních zařízení v Liberci (problémy s parkováním, se vstupem do budov, pohybem po ulici, děch, atd)

1. Dosažené vzdělání (zakroužkujte)

Základní-ZŠ **Střední-SOU** Střední s mat.-SS Vysokoškolské-VŠ

2. Pohlaví (zakroužkujte)

MUŽ **ŽENA**

3. Jsou podle Vás úřady v Liberci přizpůsobené pro TP občany:

1	2	3	4	5
Velmi dobře	Spíše dobře	Neumím posoudit	Spíše špatně	Velmi špatně

4. Mají TP občané dost možností na kulturně-sportovní vyžití:

1	2	3	4	5
Velmi dobře	Spíše dobře	Neumím posoudit	Spíše špatně	Velmi špatně

5. Ohodnoťte možnost parkování pro TP občany u úřadů v Liberci:

1	2	3	4	5
Velmi dobrá	Spíše dobrá	Neumím posoudit	Spíše špatná	Velmi špatná

6. Myslíte si, že tento výzkum a jeho výsledky pomohou alespoň částečně vyřešit problém bezbariérovosti na úřadech, sportovištích a v kulturních budovách v Liberci ze strany odpovědných institucí:

1	2	3	4	5
Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Neumím posoudit	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím

7. Co byste dále chtěli (navrhli) řešit v oblasti problematiky TP občany: (Námět na další výzkum)

výběr odpovědi:
ÚŘADY ALE ALE NE PŘÍSTUP K ÚŘADU, SPORTOVNÍ ALE KULTURNÍ MĚLA' MOŽNÉ'
K ZINVESTOVÁNÍ PŘÍLOŽENÝCH PENĚZ SE TO OČEKÁVAJE VYŘEŠENÍ
PROBLÉMY S PŘÍSTUPEM DO PRÁVNÍCH MÍSTNOSTÍ, TĚMŽE JE JINÉ PŮTÍ

Děkuji Vám za spolupráci a vyplnění dotazníku.

*MĚLO BYTĚ. PŘÍLOŽENÝCH PENĚZ SE TO OČEKÁVAJE VYŘEŠENÍ
 MOŽNÉ. PŮTÍ JE JINÉ PŮTÍ, TĚMŽE JE JINÉ PŮTÍ
 DO ÚŘADU MĚLA' MOŽNÉ'*